

Το ειδικό μισθολόγιο των δικαστών από την Δ' αναθεώρηση του Συντάγματος στο «Μισθοδικείο»¹ και το Ν 3691/2008

«Δίκη δ' υπέρ ύβριος ίσχει ές τέλος εξεληθούσα...»²

Περίληψη: Η ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών ως εγγύηση προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας συναρτώμενη προς την ιδιαιτερότητα των καθηκόντων του δικαστικού λειτουργήματος. Οι δυσχέρειες και τα προβλήματα που προέκυψαν από τη λειτουργία του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 Συντ. Παράθεση σχετικής νομολογίας για τα μισθολογικά των δικαστών πριν και μετά τη δημιουργία (2005) του ως άνω Δικαστηρίου.

Αντώνης Π. Αργυρός

Δικηγόρος του Πανεπιστημίου Αθηνών³

του άρθρου 87 του Συντάγματος του 1952 για πρώτη φορά ορίσθηκε ότι οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών πρέπει να είναι ανάλογες με το λειτουργήμα τους και ότι τα της βαθμολογικής και μισθολογικής των κατάστασης ορίζονται με ειδικούς νόμους. Η διάταξη περιελήφθη στο άρθρο 88 του Συντ. 1975.

1.2. Αποτελεί εξ άλλου κοινή συνείδηση το γεγονός ότι, την Δικαιοσύνη όλοι θεωρητικά την τιμούν και την σέβονται και την θέλουν ανεξάρτητη, αλλά όταν οι αποφάσεις της δεν είναι αρεστές, ξεχνούν αμέσως τις διακηρύξεις τους και καταγγέλλουν τις αποφάσεις που δεν είναι αρεστές, σαν «διστεταγμένες». Άλλωστε ελάχιστοι ενδιαφέρονται για την κατάσταση των λειτουργών της, τους οποίους ενθυμούνται μόνον όταν προκύψουν ειδικότερα ζητήματα και τότε δεν διστάζουν να επιδεικνύουν ενίοτε απαράδεκτη συμπεριφορά, σε βάρος των.

1. Εισαγωγή

1.1. Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι η δικαιοσύνη δεν μπορεί να υπάρχει ως υψίστη λειτουργία του πολιτεύματος αν δεν είναι ανεξάρτητη, πράγμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 26 του Συντ. Με τις διατάξεις των άρθρων 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος καθιερώνεται, ως ουσιώδες χαρακτηριστικό της δικαστικής λειτουργίας, η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των φορέων της, η οποία αποτελεί ταυτοχρόνως και το κύριο στοιχείο που την καθιστά ισότιμη προς τις δύο άλλες λειτουργίες. Η συνταγματική αυτή προστασία καλύπτει τον ευρισκόμενο στην ενέργεια δικαστή, του οποίου διασφαλίζει, μεταξύ άλλων, και το συνταξιοδοτικό καθεστώς ως εγγύηση της προσωπικής και λειτουργικής του ανεξαρτησίας⁴. Σύμφωνα με την διάταξη

2. Τα μισθολογικά των δικαστών⁵

2.1. Η προϊστορία

2.1.1. Με το προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος, που ψηφίσθηκε στην Επίδαυρο την 1.1.1822, θεσμοθετήθηκε η αρχή της διακρίσεως των Εξουσιών. Με το άρθρο 87 του Συντάγματος του 1844 οι τακτικοί δικαστές κατέστησαν ισόβιοι, ενώ με τη διάταξη

1. Ο όρος είναι απολύτως ατυχής.
2. Ησίοδος - Έργα και ημέραι, 217, «Η δικαιοσύνη όταν έλθει η ώρα της, θριαμβεύει ενάντια στην αδικία».
3. Εισηγητή στο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ 2 Συντ., μεταξύ άλλων των αποφάσεων με αριθμούς 1/2005, 13/2006.
4. Βλ. ΕλΣυν 604/2007 (ΕΔΔΔΔ 2007/923), ΣτΕ 597/2007 (Α' Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ), ΔΠΡ ΑΘ 1445/2007 (Διδικ 2007/514), Ειδ.Δικ. άρθρου 88 Συντ. 1/2005, 4, 5/2006, 13/2006 (Α' Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ).

5. Βλ. Α. Αργυρού, Οι μισθοί των δικαστών. Επισκόπηση νομολογίας του «Μισθοδικείου» και η συνταγματική αναθεώρηση, ΕΕργΔ 2007,769.

του άρθρου 5 του Συντάγματος του 1927 ορίσθηκε ότι: «η Δικαστική Εξουσία ασκείται υπό Δικαστηρίων ανεξαρτήτων, υποκειμένων μόνον εις τους Νόμους».

2.1.2. Η μετά την Εθνική μας Απελευθέρωση συσταθείσα Επιτροπή⁶ προς αναθεώρηση του Συντάγματος, έκρινε ότι το θέαμα της «ρακένδυτου δικαιοσύνης» έπρεπε να σταματήσει και ότι για να στηριχθεί το κύρος της, αλλά κυρίως η ανεξαρτησία της, είναι ανάγκη να δοθούν στους δικαστές τα μέσα μιας άνετου σχετικής ζωής και ομοφώνως απεφάσισε και εισηγήθηκε όπως δια συνταγματικής διατάξεως καθορισθεί: «*ότι το σώμα των δικαστικών λειτουργών είναι ίδιον σώμα και δεν έχει καμμίαν σχέση με τα άλλα σώματα των δημοσίων υπαλλήλων και ότι απαγορεύεται οιαδήποτε διαβάθμιση; μισθολογική ή βαθμολογική και η εξομοίωσις υπαλλήλων του κράτους οιοδήποτε άλλου κλάδου, προς τους δικαστικούς λειτουργούς*» (βλ. πρακτικά της επιτροπής αναθεωρήσεως συντάγματος της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής σελ. 1668 και επ. και ίδια την αγόρευση του Βουλευτή Γ. Μαύρου).

2.1.3. Υπό το πνεύμα των ανωτέρω απόψεων, στο Σύνταγμα του 1952 και με πλήρη διακομματική συμφωνία προστέθηκε η διάταξη του άρθρου 87, η οποία για πρώτη φορά όριζε ότι οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών πρέπει να είναι **ανάλογες**⁷ προς το λειτούργημά τους και ότι τα θέματα που αφορούν τη βαθμολογική και μισθολογική τους κατάσταση προσδιορίζονται με ειδικούς νόμους. Η μισθολογική αυτή «υπεροχή» των δικαστικών λειτουργών έναντι των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας που καθιερώθηκε με το Σύνταγμα του 1952, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο στον κορμό των Ελληνικών Συνταγματικών ρυθμίσεων που αφορούν την απονομή της Δικαιοσύνης και τους λειτουργούς της⁸.

2.1.4. Προηγήθηκε των συνταγματικών ρυθμίσεων του 1952, η απόφαση της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας 2080/1950 που έκρινε επί της μισθολογικής διαφοράς μεταξύ δικαστικών λειτουργών και δημοσίων υπαλλήλων. Το δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι νόμιμη η εξίσωση μισθών των ανωτέρω κατηγοριών, και επειδή στο Σύνταγμα του 1911 δεν υπήρχε διάταξη για τις αποδοχές

των δικαστικών λειτουργών, βάσισε την κρίση του στην υπεροχή των δικαστικών λειτουργών έναντι των οργάνων της εκτελεστικής λειτουργίας και στην ιδιαίτερη και εξαιρετική φύση του δικαστικού λειτουργήματος.

2.1.5. Η Πολιτεία, δεν έστεργε να ρυθμίσει το ζήτημα, πράγμα που έπραξε τελικά με τη συνταγματική ρύθμιση του 1952. Όμως η συνταγματική ρύθμιση έμεινε γράμμα κενό, αφού δεν υλοποιήθηκε.

Οι δικηγορικοί σύλλογοι της χώρας στο Πανελλήνιο Συνέδριό τους που συνήλθε στην Πάτρα τον Ιούλιο του έτους 1956, επεσήμαναν τους κινδύνους και ζήτησαν με ψήφισμά τους την άμεση ρύθμιση του θέματος που αφορά στην εύρυθμη λειτουργία της δικαιοσύνης. Οι δικηγορικοί σύλλογοι δεν έτυχαν καμιάς απαντήσεως στο αίτημά τους και έτσι επακολούθησε σε ένδειξη διαμαρτυρίας καθολική αποχή από τα καθήκοντα των δικηγόρων⁹ όλης της Ελλάδος από τα δικαστήρια, με αίτημα την αύξηση των αποδοχών των Δικαστών, στα πλαίσια του άρθρου 87 του Συντάγματος του 1952¹⁰.

Η κατάσταση που προαναφέρθηκε συνεχίστηκε¹¹ και έτσι, τελικώς, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου έλαβε την με αριθμό 40/18.9.1958 απόφαση¹²: «*Δια της διατάξεως ταύτης, ως προκύπτει και εκ των ενώπιον της επιτροπής αναθεωρήσεως του Συντάγματος συζητήσεων, προβλέπεται ότι αι αποδοχαί των δικαστικών λειτουργών πρέπει να είναι ανώτεροι των υπαλλήλων της διοικήσεως και ότι δεν συγχωρείται βαθμολογική και μισθολογική εξίσωσις ή εξομοίωσις των υπαλλήλων της διοικήσεως προς τους δικαστικούς λειτουργούς. Η τοιαύτη δια συνταγματικής διατάξεως πρόνοια της Πολιτείας υπέρ των δικαστικών λειτουργών, αποτελούσα επί μέρους εφαρμογήν της περί ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας αρχής του Συντάγματος, οφείλεται εις την ιδιάζουσαν φύσιν του δικαστικού λειτουργήματος. Ούτω, δια τους δικαστικούς λειτουργούς δεν υπάρχει, ως διά τους άλλους υπαλλήλους, ωράριον υποχρεωτικής εργασίας. Εργάζονται ούτοι, ως εκ της φύσεως της εργασίας των, και κατά τας ημέρας αργίας και κατά την νύκτα... Παρά ταύτα ουδεμία ελήφθη υπέρ των δικαστικών λειτουργών πρόνοια, μη εκδοθέντος εισέτι του υπό της άνω διατάξεως του Συν/τος προβλεπόμενου ειδικού νόμου, ενώ άλλων υπαλλήλων της διοικήσεως ή οργάνων του κράτους ηυξήθησαν, εν τισί δε περιπτώσεσι σημαντικώς, αι αποδοχαί είτε υπό τον τύπον αποζημιώσεως*

6. Δυνάμει του ΞΗ/1949 Ψηφίσματος.

7. Βλ. ΣτΕ 833/2000, ΣτΕ 3150/1999, ΣτΕ 5238/1995.

8. Είναι δεδομένο ότι, η διάταξη του άρθρου 88 παρ. 2α του ισχύοντος Συντάγματος, που καθορίζει το ύψος των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών, αποτελεί, όπως κρίθηκε από την παγία νομολογία όλων των δικαστηρίων, τη βάση της δικαστικής Ανεξαρτησίας, άνευ της οποίας δεν μπορεί να υφίσταται Δικαιοσύνη και είναι αναγκαίο και αναπόσπαστο συμπλήρωμα των άρθρων 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος, ενώ είναι αμφίβολο αν μπορεί να αναθεωρηθεί.

9. Την 17.4.1960 στην αίθουσα του «Παρνασσού» μίλησε ο διαπρεπής νομομαθής Πέτρος Ζήσης με τίτλο «Το δικαστικόν πρόβλημα» και έθεσε εκ νέου το ζήτημα.

10. Οι δικηγόροι συμπαρασταθήκαν πάντοτε μαχητικά στους δικαστές, με αίτημα την αποκατάσταση αξιοπρεπών μισθολογικών συνθηκών, σύμφωνα με τις σχετικές συνταγματικές ρυθμίσεις.

11. Βλ. άρθρο του δικηγόρου Σπύρου Πάλλη στο ΝοΒ 1958, 1033.

12. ΝοΒ (6)1958, 1035-1036.

(ως επί παραδείγματι των τεχνικών, εκπαιδευτικών, νομαρχών, βουλευτών). Το γεγονός ότι οι δικαστικοί λειτουργοί δεν δύνανται να επιδιώξωσι διά μέσων, άτινα μετέρχονται οι άλλοι υπάλληλοι, την βελτίωσιν των αποδοχών των, έδει να εκτίμηση ή Πολιτεία και να προέλθη εις την επιβαλλομένην και υπ' αυτής αναγνωρισθείσα δια της ως άνω διατάξεως του Συν/τος μισθολογική κατάταξιν αυτών, ώστε να παρέχωνται εις αυτούς, εν όψει των κρατουσών οικονομικών συνθηκών, τα μέσα αξιοπρεπούς διαβιώσεως. ...Εν όψει των εκτεθέντων η Ολομέλεια θεωρεί υποχρέωσιν της να επισημάνει τους δια την εύρυθμον λειτουργίαν της Δικαιοσύνης κινδύνους, εάν και εφ' όσον δεν ήθελε επιδειχθεί υπό της Πολιτείας το ανάλογον δι' αυτήν ενδιαφέρον».

2.1.6. Η κρίση για το ζήτημα των αποδοχών¹³ συνεχίσθηκε αμείωτη μέχρι την οριστική επίλυση του ζητήματος των μισθών των δικαστών από τον τότε Πρωθυπουργό Γεώργιο Παπανδρέου το 1964. Μάλιστα, η αύξηση των αποδοχών των δικαστών τότε έφθασε ακόμη και στο διπλασιασμό τους και ιδιαίτερης σημασίας υπήρξε η αιτιολόγησή της, αφού ο τότε Πρωθυπουργός θεώρησε αφενός μεν την Δικαιοσύνη «οχυρόν της Δημοκρατίας», αφετέρου δε ότι οι δικαστές δεν μπορούν να πένονται. Με απόφαση της Βουλής (Συνεδρίαση ΚΔ' της 22 Δεκέμβριου 1964) η βουλευτική αποζημίωση αναπροσαρμόζεται στο σύνολο των αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου. Η απόφαση αυτή διατηρήθηκε με το Ζ' Ψήφισμα της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής (ΕτΚ Α' 23/18.2.1975) και σύμφωνα με το άρθρο 111 παρ. 2 Συντ. ισχύει μέχρι σήμερα¹⁴. Κανένας δεν ασχολήθηκε με την πιο πάνω εξομοίωση βουλευτών με τους δικαστές, δεχόμενος το αυτονόητο, ότι λόγω της ισοδυναμίας και ισοτιμίας των λειτουργιών, όλοι οι υπηρετούντες σ' αυτές αμείβονται ομοίωμορφα.

Η ανώμαλη κατάσταση¹⁵ που επακολούθησε και η ανατροπή της συνταγματικής τάξεως επιδείνωσε και πάλι το πρόβλημα, μέχρι του έτους 1974.

3. Το Σύνταγμα του 1975

3.1. Ο συνταγματικός νομοθέτης του 1975 όρισε στο άρθρο 26 ότι: «1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. 2. Η εκτελεστική

λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. 3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του ελληνικού λαού». Περαιτέρω, το Σύνταγμα ορίζει στο μεν άρθρο 87 παράγραφος 1, ότι: «Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία¹⁶», στο δε άρθρο 88 παρ. 2 ότι: «Οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών είναι ανάλογες¹⁷ με το λειτουργήμα τους. Τα σχετικά με τη βαθμολογική και μισθολογική τους εξέλιξη και με την κατάστασή τους γενικά καθορίζονται με ειδικούς νόμους».

3.2. Το επαγγελματικό ασυμβίβαστο των δικαστών

Σύμφωνα με το άρθρο 89 του Συντ.: 1. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς να παρέχουν κάθε άλλη μισθωτή υπηρεσία καθώς και να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα. 2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους δικαστικούς λειτουργούς να εκλέγονται μέλη της Ακαδημίας Αθηνών ή του διδακτικού προσωπικού ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς και να μετέχουν σε συμβούλια ή επιτροπές που ασκούν αρμοδιότητες πειθαρχικού, ελεγκτικού ή δικαιοδοτικού χαρακτήρα και σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, εφόσον η συμμετοχή τους αυτή προβλέπεται ειδικά από το νόμο... 3. Η ανάθεση διοικητικών καθηκόντων σε δικαστικούς λειτουργούς απαγορεύεται. Καθήκοντα σχετικά με την εκπαίδευση των δικαστικών λειτουργών θεωρούνται δικαστικά. Επιτρέπεται η ανάθεση σε δικαστικούς λειτουργούς των καθηκόντων εκπροσώπησης της Χώρας σε διεθνείς οργανισμούς. Η διενέργεια διαιτησιών από δικαστικούς λειτουργούς επιτρέπεται μόνο στο πλαίσιο των υπηρεσιακών τους καθηκόντων, όπως νόμος ορίζει.

Τέλος, το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 23 του Συντάγματος ορίζει ότι: «Απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σ' αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας».

Η φύση του λειτουργήματος του δικαστικού λειτουργού και η απαγόρευση ασκήσεως οποιουδήποτε άλλου έργου¹⁸ ή επαγγέλματος αποτελεί σημαντική ιδιαιτερότητα έναντι

13. Βλ. ΑΠ Ολ 275/1959, ΝοΒ 7(1959),953, επιστολή δικαστή Χ. Καθάριου, ΝοΒ 7(1959),929, επιστολή δικαστή Γ. Αρβανίτη, ΝοΒ 15(1967),90, όπου διεκτραγωδείται η μισθολογική κατάσταση των δικαστών της εποχής και γίνονται συγκρίσεις με άλλους κλάδους.

14. Βλ ΣτΕ 4094-95/1997, ΣτΕ 128/1998.

15. Με το ΒΔ 269/1966, το Ν 4507/1966, τα ΒΔ 955/1966, ΝΔ 4532/64 και 4548/1966, όλα όσα είχαν επιτευχθεί με την αύξηση του 1965 εμειώθησαν (βλ. σημείωμα ΚΙΠ, ΝοΒ 15(1967),90).

16. Βλ. Κ. Χιώλου, «Η λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστικών λειτουργών», ΑρΧΝ 2002,132.

17. Η νομολογία σχετικά με το τι ακριβώς ο Συνταγματικός νομοθέτης θεωρεί «ανάλογες αποδοχές» είναι σταθερή και χωρίς καμία απολύτως παρέκκλιση από το 1950. Βλ: ΣτΕ Ολ 2080/1950, 2928/1986, ΣτΕ 1688/1991, 2030/1991, 3124/1991, 1145/1992, 1148/1992, 1148/1992, 130/1992, 541/1992, 736/1992, 886/1992, 2458/1993, 2591/1993, 2592/1993, 2681/1993, 1840/1994, 470/1996, 472/1996, 1651/1997, 3458/1997, 3925/1998, 2381/1999 και 436/2006.

18. Βλ. ΣτΕ 490/2008, 989/2007, 1881/2007, ΓνωμΝΣΚ Ολ 202/2006, 135/2005, ΓνωμΕιΣΑΠ 8/2002.

των άλλων δημοσίων λειτουργιών¹⁹. Θα ήθελα να επισημάνω ότι ο συνταγματικός νομοθέτης του 2001 έθεσε στο άρθρο 57 απόλυτο επαγγελματικό ασυμβίβαστο²⁰ και για τους Έλληνες βουλευτές. Με το Η΄ Ψήφισμα της 27.5.2008 της Αναθεωρητικής Βουλής²¹, το επαγγελματικό ασυμβίβαστο καταργήθηκε, αφού όλοι ή σχεδόν όλοι συμφώνησαν για την κατάργησή του. Η διάταξη του άρθρου 89 του Συντ. εντάσσεται στις προσωπικές εγγυήσεις της δικαστικής ανεξαρτησίας και αποτελεί ενιαία συνέχεια με τη διάταξη του άρθρου 88 παρ. 2. Όμως, η ιδιαιτερότητα που οι δικαστές ασκούν τα καθήκοντά τους και ιδίως η απαγόρευση ασκήσεως άλλου έργου, συνάπτεται απολύτως με τη φύση των καθηκόντων τους και ιδίως με την δικαστική ανεξαρτησία. Ενόψει των ανωτέρω, η διάταξη του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους, αποτελεί μέρος αδιάσπαστο της φύσεως του λειτουργήματός τους, όπως αυτό αναφέρεται στη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 3 του Συντ.

4. Η συνταγματική αναθεώρηση του 2001 και η δημιουργία του δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 Συντ.

4.1. Το άρθρο 88 του Συντάγματος, όπως ισχύει από 17.4.2001, μετά την αναθεώρησή του με το Ψήφισμα της από 6.4.2001 Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (ΦΕΚ Α΄ 84), ορίζει στην παρ. 2 ότι: «2. Οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους. Τα σχετικά με τη βαθμολογική και μισθολογική τους εξέλιξη και με την κατάστασή τους γενικά καθορίζονται με ειδικούς νόμους. Κατά παρέκκλιση από τα άρθρα 94, 95 και 98, διαφορές σχετικά με τις κάθε είδους αποδοχές και τις συντάξεις των δικαστικών λειτουργιών και εφόσον η επίλυση των σχετικών νομικών ζητημάτων μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική, συνταξιοδοτική ή φορολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων, εκδικάζονται από το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 99²². Το δικαστήριο στις περιπτώσεις αυτές συγκροτείται με τη συμμετοχή ενός

επιπλέον τακτικού καθηγητή και ενός επιπλέον δικηγόρου, όπως νόμος ορίζει. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συνέχιση τυχόν εκκρεμών δικών». Η τροποποίηση του άρθρου 99 του Συντ. δεν είχε προταθεί στην προηγουμένη της αναθεωρήσεως Βουλή²³ και υπάρχει η άποψη²⁴ ότι η αναθεωρητική διαδικασία παραβιάσθηκε²⁵. Το ζήτημα τέθηκε στο Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ., το οποίο κατά πλειοψηφία έκρινε ότι δεν υφίσταται τέτοιο θέμα²⁶. Σε εκτέλεση της διατάξεως του άρθρου 88 παρ. 2 εκδόθηκε ακολουθώς ο Ν 3038/2002²⁷: «Για την επίλυση των διαφορών του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 180/7.8.2002), στο Κεφάλαιο Α΄ του οποίου (άρθρα 1 - 13) ρυθμίζονται τα θέματα της συγκροτήσεως και της δικαιοδοσίας του ανωτέρω ειδικού δικαστηρίου, της διαδικασίας ενώπιον αυτού και της ισχύος και των συνεπειών των αποφάσεών του. Ειδικότερα, στο μεν άρθρο 4 του Ν 3038/2002 ορίζεται ότι: «Στο Ειδικό Δικαστήριο που προβλέπεται με το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντ. υπάγονται οι διαφορές που αναφέρονται σε κάθε είδους αποδοχές και συντάξεις των δικαστικών λειτουργιών και του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, εφόσον η επίλυση των σχετικών νομικών ζητημάτων μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική, συνταξιοδοτική ή φορολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων». Στην δε παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν 3038/2002 ορίζεται ότι: «1. Το Ειδικό Δικαστήριο εάν κρίνει ότι δεν έχει δικαιοδοσία παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο τακτικό διοικητικό δικαστήριο ή το Ελεγκτικό Συνέδριο. Η παραπεμπτική απόφαση είναι δεσμευτική για το δικαστήριο στο οποίο γίνεται η παραπομπή», ενώ στην παρ. 2 ίδιου άρθρου ορίζεται ότι: «2. Το τακτικό διοικητικό δικαστήριο ή το Ελεγκτικό Συνέδριο, εάν κρίνει ότι στη διαφορά που έχει εισαχθεί απευθείας σε αυτό ανακύπτουν νομικά ζητήματα η επίλυση των οποίων μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική, συνταξιοδοτική ή φορολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώ-

λου, βαρείας αμελείας ή αρνησιδικίας, εφόσον προέκυψε ζημία στον ενάγοντα».

19. Πρόεδρος Ανώτατου Δικαστηρίου δήλωσε ότι λαμβάνει κατά πολύ ολιγότερα από την Γραμματέα του δικαστηρίου που προεδρεύει και χωρίς τον υπολογισμό των πλασματικών υπερωριών.

20. Βλ. ΑΕΔ 5/2006, 12/2003, 11/2003.

21. ΕτΚ Α΄ 102/2.6.2008.

22. Το δικαστήριο αγωγών Κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργιών, το οποίο αποτελεί νομικό απολίθωμα μιας άλλης εποχής και έπρεπε να έχει καταργηθεί από καιρό, αφού όπως φαίνεται από το σύνολο της αρνητικής νομολογίας του δεν βρήκε ποτέ ευθύνη, και πώς άραγε θα το έκανε, αφού όπως ορίζει το άρθρο 6 του Ν 693/1977 «οι δικαστικοί λειτουργοί ευθύνονται... ένεκα δό-

23. Σύμφωνα με την άποψη του καθηγητή Φ. Σπυρόπουλου, στο βιβλίο του Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο, σελ. 428, η επέκταση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου Κακοδικίας είναι αντισυνταγματική, αφού το άρθρο 99 Συντ. δεν περιλαμβάνονταν μεταξύ των αναθεωρητέων διατάξεων.

24. Α. Γλυκός, «Το ανίσχυρο του δευτέρου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 88 του Συντ.», ΔιΔικ 2002, 1134.

25. Υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο, ως προς την αντισυνταγματικότητα, Σπυρόπουλος, ό.π., σελ 155, παρ 59.

26. Βλ. στην απόφαση 77/2007 του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 Συντ. την μειοψηφία του καθηγητή Νομικής Π. Κορνηλάκη και της Συμβούλου ΣτΕ κ.Καραμανώφ.

27. Ο νόμος αυτός είναι ατελής και αποτελεί αιτία μεγάλων προβλημάτων στη λειτουργία του δικαστηρίου.

πων, παραπέμπει τη διαφορά αυτή στο Ειδικό Δικαστήριο. Το τακτικό διοικητικό δικαστήριο ή το Ελεγκτικό Συνέδριο κρίνει το ζήτημα της παραπομπής σε κάθε στάση της δίκης και σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας. Η παραπεμπτική απόφαση, όταν καταστεί αμετάκλητη, είναι δεσμευτική για το ειδικό δικαστήριο». Στο άρθρο 9 του Ν 3038/2002 ορίζεται ότι: «Κατά τη διαδικασία ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου εφαρμόζονται αναλόγως κατά τα λοιπά οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και συμπληρωματικά οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας». Εξ άλλου, με το άρθρο 13 του Ν 3038/2002 ορίστηκε ότι: «Οι διατάξεις του Κεφαλαίου Α' του νόμου αυτού εφαρμόζονται στα ένδικα βοηθήματα που ασκούνται μετά την έναρξη της ισχύος του». Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 99 του Συντάγματος (με διευρυμένη σύνθεση) υπάγονται οι σχετικές με κάθε είδους αποδοχές και συντάξεις των δικαστικών λειτουργών διαφορές (και εφόσον η επίλυση των οικείων νομικών ζητημάτων μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική, συνταξιοδοτική ή φορολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων), οι οποίες εισάγονται σ' αυτό με ένδικα βοηθήματα (εισαγωγικά δικόγραφα) μετά την έναρξη της ισχύος του ανωτέρω νόμου (7.8.2002), (βλ. ΣτΕ 687/2003).

4.2. Η δημιουργία του Ειδικού αυτού Δικαστηρίου, όπως προκύπτει από τις σχετικές συζητήσεις (βλ. Πρακτικά Αναθεώρησης στις σελίδες 443, 464, 470, 474, 478), υπήρξε προϊόν της αποδοκίμασας μέρους της επιστημονικής κοινότητας²⁸ αλλά και του συντακτικού νομοθέτη, στη μέχρι τότε παγία νομολογία των δικαστηρίων που αφορά στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών²⁹ και ιδίως στην εφαρμογή της επεκτατικής ισότητας. Κρίθηκε από τους δημιουργούς του, ότι το Δικαστήριο αυτό έπρεπε να μεταβάλει την μέχρι τότε παγία νομολογία και να οδηγήσει τα πράγματα σε άλλους δρόμους. Βεβαίως, υπήρξαν και έντονες φωνές αποδοκίμασας της δημιουργίας του Δικαστηρίου αυτού³⁰.

Ο Υπουργός, Βουλευτής και καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ Προκόπης Παυλόπουλος είχε αναφέρει τα εξής στην Αναθεωρητική Βουλή: «Η δημιουργία ειδικού δικαστηρίου για τις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών με βρίσκει εντελώς αντίθετο. Τη θεωρώ μειωτική και για το συντακτικό νομοθέτη και για την ίδια τη δικαιοσύνη. Ο δικαιολογητικός λόγος είναι ότι βρέθηκαν ορισμένες αποφάσεις δικαστηρίων -κακώς- οι οποίες στην ουσία ρύθμισαν,

κατ' ουσία, τα μισθολογικά των δικαστικών λειτουργών. Και εξ αυτού του λόγου, πρέπει να βάλουμε αυτή τη "δικλείδα", η οποία πηγαίνει που; Στο ότι αναθέτουμε σ' ένα ειδικό δικαστήριο, και δη στο δικαστήριο αγωγών κακοδικίας, αυτές τις διαφορές. Σημειολογικά δεν αντιλαμβανόμαστε, πέραν του θεσμού γενικότερα, ότι το να αναθέτεις αυτά τα θέματα στο δικαστήριο αγωγών κακοδικίας, σημαίνει ότι κάθε φορά που θα μπορούσε ο δικαστής να διεκδικήσει κάτι τέτοιο, θα ισοδυναμεί με ένα είδος κακοδικίας, στην οποία έχει υποπέσει με το να θέλει απλώς και μόνο να ζητήσει δικαστική προστασία; Αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Υπάρχει μια αντίφαση *per se* σε όλη αυτήν τη διαδικασία. Δεχόμαστε ότι για όλα τα θέματα ο δικαστής και ιδίως οι ολομέλειες, όπως προτείνεται στο άρθρο 100, μπορεί να ελέγχει τη συνταγματικότητα των νόμων. Εκτός από ένα θέμα, αυτό που αφορά τα μισθολογικά του, γιατί δήθεν με αυτόν τον τρόπο ο δικαστής ρυθμίζει κατά βούληση το μισθό του! Δηλαδή, το σπουδαιότερο θέμα συνταγματικότητας για το οποίο πρέπει να φοβόμαστε τη δικαστική εξουσία είναι αυτό; ...Εσείς που δέχεσθε αυτήν την άποψη πρέπει να αποδεχθείτε ότι θα πρέπει να φτιάξουμε περίπου ένα ειδικό δικαστήριο, το οποίο θα εκδικάζει όλες τις διαφορές των δικαστών, αφού οι δικαστές, κατ' αρχήν, είναι εξ ορισμού ύποπτοι να κρίνουν θέματα που τους αφορούν. Αυτή είναι η λογική της σχετικής διάταξης. Σας το λέω ευθέως, το είχα πει και στην επιτροπή. Είναι λάθος. Είναι μεγάλο λάθος και δεν πρέπει να οδηγηθούμε προς αυτήν την κατεύθυνση» (Πρακτικά Ολ Αναθ. Βουλής, σελ. 597).

Έχω την γνώμη ότι η ιστορία απέδειξε ότι υπήρξε προβληματική η δημιουργία του δικαστηρίου αυτού, αφού θεωρήθηκε ότι η δημιουργία του ήταν η πλέον σημαντική, επίσημη και έμπρακτη αμφισβήτηση του κύρους της αμεροληψίας³¹ της δικαιοσύνης και των λειτουργιών της. Ήδη, εξαγγέλθηκε ότι με τη δημιουργία Συνταγματικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. θα καταργηθεί³², πλην όμως η συνταγματική αναθεώρηση του 2006/2007 απέβη άκαρπος, ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα.

4.3. Η Πολιτεία δεν πέτυχε να λειτουργήσει ομαλά το Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ., ούτε το εξόπλισε με όλα εκείνα τα μέσα, ώστε να είναι δυνατή η υλοποίηση της αποστολής του: Το Δικαστήριο αυτό, που λειτούργησε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2005, αντιμετωπίζει συνεχώς δυσχερή και σχεδόν αζεπέραστα προβλήματα και συγκεκριμένα:

28. Βλ. Θ. Φορτσάκη, «Το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 Συντ.», ΝοΒ 50(2002),84.

29. Με βασική αντίρρηση ότι οι ίδιοι δικάζουν τις υποθέσεις τους.

30. Βλ. αγορεύσεις Α. Ανδρουλάκου και Φ. Κουβέλη (Πρακτικά Ολ Αναθ. Βουλής, σελ. 618, 587-8).

31. Βλ. την από 13.5.1999 πρόταση της Επιτροπής για μελέτη των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντ. περί Δικαιοσύνης προς ΣτΕ στο τόμο της Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών του ΣτΕ, «Η αναθεώρηση του Συντ. και το ΣτΕ», Αθήνα, 2001, σελ. 90.

32. Βλ. φύλλο εφημερίδας «Η Καθημερινή» της 14.12.2006.

I) Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. είναι αμετάκλητες και δεν υπόκεινται στον έλεγχο άλλου δικαστηρίου. Όμως δεν προβλέφθηκε παράλληλα να μπορεί να λειτουργήσει το Δικαστήριο σε Τμήματα και σε Ολομέλεια³³, με αποτέλεσμα να προκύψουν αζεπέραστα προβλήματα στην ενότητα της νομολογίας του.

II) Υπάρχει αδυναμία λειτουργίας αντιστοίχου μηχανισμού του άρθρου 100 παρ. 5 του Συντ., όταν κρίνεται από το ίδιο το δικαστήριο διάταξη τυπικού νόμου ως αντισυνταγματική.

III) Δεν προβλέπεται τρόπος αντιμετώπισης της άρσης των συγκρούσεων των αποφάσεων των άλλων Ανώτατων δικαστηρίων με το δικαστήριο αυτό, σε αναλογία με το άρθρο 100 του Συντ. Δημιουργούνται σημαντικά προβλήματα με την αντίθετη νομολογία των άλλων ανωτάτων δικαστηρίων και έτσι, για το ίδιο νομικό ζήτημα, προέκυψαν εντελώς δι-αμετρικά αντίθετες λύσεις, χωρίς την παραμικρή δυνατότητα να επιλυθεί το ζήτημα. Χαρακτηριστική περίπτωση, είναι το ζήτημα της τοκοδοσίας, της παραγραφής αξιώσεων έναντι του Δημοσίου, του εντόκου της αναγνωριστικής αγωγής, που για τα ζητήματα αυτά προκύπτουν αντίθετες αποφάσεις του δικαστηρίου³⁴ του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου κ.λπ.

IV) Τεράστια προβλήματα δημιουργούνται στη λειτουργία του δικαστηρίου λόγω:

α) της ετήσιας θητείας των μελών του, έτσι ώστε να είναι αδύνατη η ολοκλήρωση του δικαστικού έργου μέσα σε ένα δικαστικό έτος (συμμετοχή σε συνεδριάσεις, διασκέψεις, εισηγήσεις, συγγραφή αποφάσεων, θεώρηση κ.λπ.) αλλά και β) λόγω του τεράστιου όγκου των εκκρεμών δικογραφιών (το έτος 2006 κατετέθησαν απευθείας στη γραμματεία του Δικαστηρίου 2048 δικόγραφα, εκκρεμούμεν συνολικά περί τις 5.000 δικογραφίες).

Περαιτέρω, πέραν της εύλογης δυσφορίας των δικαστικών λειτουργών που αναμένουν την επίλυση της διαφοράς³⁵ τους, δημιουργείται και τεράστιος φόρτος εργασίας που καλούνται να διεκπεραιώσουν στην πλειοψηφία τους τα μέλη του δικαστηρίου μαζί με άλλα πολύ σοβαρά και επείγοντα καθήκοντα και χωρίς να τους καταβάλλονται ούτε τα έξοδα

μετακινήσεως³⁶ αλλά και η παραμικρή αποζημίωση³⁷ έως τον Ιούνιο του 2008³⁸. Έτσι, η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στα μέλη του δικαστηρίου δεν είναι ευχάριστη.

5. Το μισθολογικό καθεστώς - Η πάγια νομολογία όλων των δικαστηρίων

5.1. Το μισθολογικό καθεστώς των δικαστικών λειτουργών αποτέλεσε στο παρελθόν αιτία μεγάλης αντιδικίας μεταξύ της δικαστικής εξουσίας, από τη μια πλευρά και της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας από την άλλη, αλλά και πηγή έντονης επιστημονικής συζήτησης και αμφισβήτησης. Η μη υλοποίηση της πρόβλεψης του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος για αποδοχές των δικαστικών λειτουργών ανάλογες προς το λειτουργημά τους είχε ως αποτέλεσμα την άσκηση και εν συνεχεία αποδοχή από τα δικαστήρια αγωγών για την αναγνώριση της υποχρέωσης του Δημοσίου να καταβάλει στους δικαστές διαφορές αποδοχών σε σχέση με τις υψηλότερες αποδοχές που ελάμβαναν άλλες κατηγορίες κρατικών λειτουργών (καθηγητές ΑΕΙ, διευθυντές ιατροί ΕΣΥ)³⁹.

5.2. Η επίκληση της συνταγματικής αρχής της ισότητας, της διατάξεως του άρθρου 4 του Συντ.⁴⁰, υπήρξε αφετηρία των εργατικών διεκδικήσεων μέχρι σήμερα και αντικείμενο δικαστικής έρευνας σε εκατοντάδες χιλιάδες υποθέσεις, με χαρακτηριστική περίπτωση την, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 4 και 21 του Συντ., χορήγηση και στους δύο συζύγους⁴¹ του οικογενειακού επιδόματος του άρθρου 11 του Ν 1505/1984 με την ΑΕΔ 3/2001. Έχει κριθεί παγίως, ότι η αρχή της ισότητας δεσμεύει όχι μόνο τον

33. Δεν προβλέφθηκε μηχανισμός με τον οποίο ζητήματα μείζονος σημασίας να επιλύονται από μείζονα Ολομέλεια, έτσι ώστε να μην εκδίδονται από διαφορετικές συνθέσεις αντίθετες αποφάσεις.

34. Βλ. 1/2005 Απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθ. 88 Συντ, ΕΕργΔ 64(2005)1476, ΕφημΔΔ 1(2006),28 και ΑΠ ΟΛ 3/2006, ΕΛΔ 47(2006),412 για θέματα τοκοδοσίας κ.λπ., βλ. επίσης «Τα Προνόμια του Δημοσίου εις βάρος του πολίτη» Νομικός Φάκελος, τεύχος 14, σελ. 13.

35. Βλ. Π. Κυρίμη, «Και οι δικαστές έχουν το δικαίωμα δίκαιης δί-κνης», ΔΦΝ 2006,647.

36. Τα μέλη του δικαστηρίου με έδρα Θεσσαλονίκη και Κομοτηνή μετακινούνται στην Αθήνα για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του δικαστηρίου και τις διασκέψεις και διανυκτερεύουν με δικά τους έξοδα!!!

37. Με ΚΥΑ 2/16924/0022/8.5.2008 καθορίσθηκε αποζημίωση ανά συνεδρίαση των μελών του Δικαστηρίου σε 140 € ανά συνεδρίαση, όταν τα επίκουρα μέλη στο δικαστήριο, λαμβάνουν μηνιαία αποζημίωση 733,67€!

38. Παρά την ύπαρξη τελεσιδίκων αποφάσεων (1674, 1676/2008) του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών σε βάρος της, η διοίκηση αρνείται να πληρώσει την αποζημίωση των μελών του δικαστηρίου.

39. Βλ. Κων. Κουσουλή, Οι αποδοχές των Δικαστών ως εγγύηση της δικαστικής ανεξαρτησίας και της ποιότητας του δικαιοδοτικού έργου, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2004.

40. ΑΠ ΟΛ 21/2006, αναφορικά με την ισότητα των φύλων στις εργασιακές σχέσεις (οικογενειακό επίδομα), ΣτΕ ΟΛ 1986/2005, ΕΔΔΔ 2005,769, αναφορικά με την πρόσληψη συντορικών φυλάκων και τη μη ίση κατανομή των θέσεων κατά φύλο, με τη μορφή ποσοτώσεων εις βάρος των γυναικών.

41. Βλ. Κ. Χιώλου, «Η ισότητα των δύο φύλων», Αρχν 2005,850.

εφαρμοστή του δικαίου αλλά και τον ίδιο τον νομοθέτη⁴² ως προς τις συνέπειες της κρίσης αντισυνταγματικότητας ως προς ορισμένη ρύθμιση. Έτσι, μετά τη διαπίστωση της αντισυνταγματικότητας, είναι δυνατή η μη εφαρμογή της δυσμενούς ρύθμισης, αλλά ακόμη, είναι δυνατή η εφαρμογή της εξαιρετικής ευνοϊκής ρύθμισης υπέρ άλλων διοικουμένων που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της⁴³. Η εφαρμογή της διαμορφωμένης πάγιας νομολογίας της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος σε πάρα πολλές υποθέσεις (όχι μόνο των δικαστικών λειτουργών αλλά και του συνόλου των Ελλήνων, ιδία των εργαζομένων), επέτρεψε την επεκτατική εφαρμογή ευνοϊκών ρυθμίσεων σε ευρύτατο κύκλο προσώπων.

Όμως, η θεωρία είχε εντελώς αντίθετη άποψη από τη νομολογία⁴⁴, ότι δηλαδή είναι δυνατή η επέκταση ευνοϊκών νομοθετικών ρυθμίσεων σε εφαρμογή της αρχής της ισότητας και ειδικά ως προς το ζήτημα των μισθών των δικαστών⁴⁵.

6. Η νομολογία μέχρι το 2005 για τους μισθούς των δικαστών

6.1. Όπως δέχεται η πάγια νομολογία όλων των δικαστηρίων που ίσχυε μέχρι την λειτουργία του Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. και ακολουθήθηκε και από το Δικαστήριο αυτό, κατά την συνταγματική διάταξη (του άρθρου 88 παρ. 2) που αντιμετωπίζει το μισθολόγιο των δικαστικών λειτουργών ως συμπλήρωμα και αυτονόητη προϋπόθεση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας τους, ο νομοθέτης όφειλε να προβεί στη ρύθμισή του, ενόψει του τιθέμενου κριτηρίου των αναλόγων προς το λειτούργημα τούτο αποδοχών. Η περαιτέρω εξειδίκευση του πιο πάνω συνταγματικού κριτηρίου, που προκύπτει ευθέως από το συνδυασμό των ανωτέρω άρθρων 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντ., αναλύεται στις ακόλουθες βασικές αρχές που καθιέρωσε η νομολογία από το 1975 μέχρι σήμερα: α) Η ρύθμιση του μισθολογίου πρέπει να διαφυλάσσει την ισοτιμία της Δικαιοσύνης έναντι των άλλων λειτουργιών του Κράτους (νομοθετικής και εκτελεστικής). Η ισοτιμία αυτή δεν είναι μόνον ισοτιμία πράξεων, είναι και ισοτιμία λειτουργιών, αμέσων οργάνων του Κράτους.

Οι αποδοχές των επικεφαλής των τριών λειτουργιών του Κράτους (νομοθετικής, δικαστικής και εκτελεστικής) πρέπει να είναι ισότιμες⁴⁶, να διαμορφώνονται σε παραπλήσια επίπεδα και να υπόκεινται σε παρόμοιο φορολογικό καθεστώς. Έτσι, η εξεύρεση της συνταγματικής οροφής στο ειδικό μισθολόγιο των δικαστών επιτρέπει περαιτέρω την ορθή διαρρύθμισή του στα κατώτερα κλιμάκια. β) «Ειδικό» μισθολόγιο των δικαστών σημαίνει, πράγματι, αυξημένο μισθολόγιο έναντι, όχι απλώς των διοικητικών υπαλλήλων, αλλά έναντι όλων των άλλων αξιωματούχων του Δημόσιου τομέα, ανεξάρτητα τόσο από τη νομική σχέση τους προς το Δημόσιο όσο και από τη νομική μορφή της υπηρεσίας τους ως διοικητικές, νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου⁴⁷ κ.λπ. Από αυτές δεν μπορούν να εξαιρεθούν οι δημόσιοι λειτουργοί που στελεχώνουν τη διοίκηση⁴⁸ των ανεξαρτήτων αρχών⁴⁹, ενόψει του γενικού επιπέδου της οικονομικής αναπτύξεως της Χώρας και των απολαβών που χορηγούνται με βάση τις εκάστοτε διαμορφούμενες συνθήκες. Διατάξεις νόμων, από τις οποίες προκύπτει αμέσως ότι οι συνολικές καθαρές μηνιαίες αποδοχές ορισμένων λειτουργών του δημόσιου τομέα είναι υψηλότερες από εκείνες των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων, αποτελούν προσβολή του κύρους και της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας, που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα (άρθρα 26 και 87). γ) Απαγορεύεται από το Σύνταγμα, με οποιαδήποτε μορφή και εάν επιχειρείται, η μισθολογική εξομοίωση λειτουργών του δημοσίου τομέα προς τους δικαστές. Το ειδικό μισθολόγιο των δικαστών είναι αυτοτελές και δεν επιτρέπεται να επεκτείνεται σε άλλους λειτουργούς, αφού με τον τρόπο αυτό παύει να είναι ειδικό και αυξημένο, όπως αξιώνει το Σύνταγμα (βλ. Πρακτικά Ολομέλειας Επιτροπής της αναθεώρησης του Συντάγματος 1975, σελ. 384, Πρακτικό Α΄ Υποεπιτροπής σελ. 203, βλ. ΣτΕ Ολομέλειας 2080/1950 και 2928/1986). Έτσι, η χορήγηση υπέρτερων αποδοχών σε άλλες κατηγορίες εργαζομένων και μάλιστα στο χώρο του δημόσιου τομέα, έναντι των δικαστικών λειτουργών, με οποιαδήποτε μορφή ή ονομασία (π.χ. πάγιες πραγματικές ή πλασματικές υπερωρίες, πάσης φύσεως επιδόματα,

42. Βλ. *Αν. Μανιτάκη*, «Η συνταγματική αρχή της ισότητας και η έννοια του γενικού συμφέροντος», ΤοΣ 1978,433-440.

43. Βλ. ΑΠ 53/1983, ΝοΒ 31(1983),1370 και ΣτΕ 2495/2000, ΕΔΔΔΔ 2001,462, ΝοΒ 49(2001),1681.

44. Βλ. ΑΠ Ολ 53/1983, ΝοΒ 31(1983),1370, με αγόρευση του Εισαγγελέα ΑΠ *Φαφούτη*.

45. Ο Καθηγητής *Φ. Βεγληρής* σπληνεί την εφαρμογή της «επεκτατικής ισότητας», βλ. ΤοΣ 1978,202, ΤοΣ 1981,4, ΤοΣ 1982,264, περιοδικό «Νέο Δικαιον» 1951,436.

46. Βλ. ΣτΕ 3670/1994, 1693/1989, 2928/1986, 1688/1991.

47. Νοούνται βεβαίως τα νομικά πρόσωπα που ανήκουν στο Δημόσιο, υπό την έννοια του άρθρου 14 του Ν 2190/1994 και του νόμου που καθορίζει εκάστοτε τον δημόσιο τομέα. Βεβαίως, η υπαγωγή σε αυτά νομικών προσώπων που έχουν εξέλθει του δημοσίου τομέα δεν μπορεί να θεωρηθεί θεμιτή.

48. Βλ. *Β. Καρακώστα*, «Οι κατά το σύνταγμα ανεξάρτητες αρχές», ΝοΒ 51(2003),2087.

49. Οι ανεξάρτητες αρχές αποτελούν όργανα της εκτελεστικής εξουσίας (ΣτΕ ΠΕ 586/2002, ΣτΕ Τμ. Γ 3/2002, Τριμελούς Επιτροπής, ΣτΕ Τμ. Γ 4126/2005, 7μελούς συνθέσεως).

εφημερίες, έξοδα παραστάσεως, πάγιοι φορολογικοί συντελεστές, ειδικά επιδόματα, ΔΙΒΕΤ κ.λπ.) αποτελεί αντισυνταγματική νομοθέτηση και συνιστά ανεπίτρεπτη ευθεία παραβίαση του Συντάγματος και ιδία των άρθρων 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2⁵⁰. Εξάλλου, η παραβίαση της ανωτέρω συνταγματικής επιταγής, συντελείται με τη χορήγηση από τον κοινό νομοθέτη συνολικών αποδοχών σε άλλες κατηγορίες εργαζομένων σε επίπεδο υψηλότερο εκείνου των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών. Η διάταξη του άρθρου 88 παρ. 2, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 26 και 87 παρ. 1 του Συντ., ως κανόνας ουσιαστικού δικαίου, επιτάσσει στην περίπτωση αυτή την αναβάθμιση των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών στο ύψος εκείνο στο οποίο ανήλθαν, ως σύνολο λαμβανόμενες, οι αποδοχές της άλλης κατηγορίας εργαζομένων, με τις πάσης φύσεως ρυθμίσεις του κοινού νομοθέτη και δεν εκλείπει, εκ του λόγου αυτού, η από το Σύνταγμα επιβαλλόμενη υποχρέωση του κοινού νομοθέτη να καταρτίσει το ειδικό μισθολόγιο των δικαστικών λειτουργών. Εξάλλου, από τη βασική για το δημοκρατικό πολίτευμα αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών, που καθιερώνεται με τα άρθρα 1, 26, 73 επ., 81 επ. και 87 επ. του Συντ., απορρέει η ειδικότερη αρχή ότι, η νομοθετική λειτουργία, έχουσα ως έργο της τη θέσπιση αφηρημένων κανόνων δικαίου, δεν επιτρέπεται να επεμβαίνει στα έργα της Δικαστικής, επιβάλλουσα λύση σε συγκεκριμένη διαφορά, που μόνη η τελευταία δικαιούται να επιλύει. Δεν δεσμεύεται όμως η νομοθετική λειτουργία, να ρυθμίσει, με νέους κανόνες δικαίου, κατά τρόπο διαφορετικό έννομες σχέσεις που έχουν γεννηθεί καθώς και δικαιώματα που έχουν αποκτηθεί σύμφωνα με διατάξεις κανόνων δικαίου οι οποίοι ίσχυσαν στο παρελθόν, έστω και αν οι έννομες σχέσεις ή τα δικαιώματα αυτά κρίνονται ενώπιον των δικαστηρίων ή έχουν αναγνωρισθεί δια τελεσιδίκων ή και αμετακλήτων δικαστικών αποφάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω κανόνες έχουν γενικό χαρακτήρα και δεν ρυθμίζουν μεμονωμένη σχέση, διότι, στην περίπτωση αυτή, θα παραβιαζόταν με τη νέα ρύθμιση και η καθιερωμένη από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντ. αρχή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου⁵¹.

Η νομολογία έχει παγιωποιηθεί στην εφαρμογή της αρχής της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης σε όλες τις κατηγορίες των εργαζομένων. Είναι γνωστό ότι, στα πλαίσια της ερμηνείας και εφαρμογής των άρθρων 4 παρ. 1 και 22 παρ. 1 του Συντ., εδώ και πολλά χρόνια και μετά από κάποιες διακυμάνσεις της νομολογίας, έχει πλέον, με σειρά αποφάσεων των Τμημάτων και της Ολομελείας του Αρείου Πάγου, σταθεροποιηθεί η άποψη ότι στην περίπτωση που

ο νομοθέτης (κοινός ή συλλογικός) καθιερώνει ορισμένη ευνοϊκή μισθολογική παροχή για κατηγορία εργαζομένων, αγνοώντας αδικαιολόγητα μια άλλη για την οποία συντρέχει ο ίδιος λόγος καθιέρωσης της ευνοϊκής παροχής, επεκτείνεται η εφαρμογή της σχετικής διάταξης και σ' αυτούς που αγνοήθηκαν⁵². Όταν, εξάλλου, με διάταξη εξαιρείται ειδικά ορισμένη κατηγορία προσώπων από συγκεκριμένη παροχή ήδη προβλεπόμενη για το σύνολο ομοειδών κατηγοριών, τότε δεν εφαρμόζεται ως αντισυνταγματική η εισάγουσα την εξαίρεση διάταξη, αλλ' εκείνη που καλύπτει το σύνολο των ομοειδών κατηγοριών⁵³. Η σε κάθε, λοιπόν, περίπτωση επεκτατική ή δημιουργική (ή και αναλογική), όπως λέγεται, αυτή εφαρμογή της περιεχούσης την ευμενή ρύθμιση διάταξης στηρίζεται στο γεγονός ότι τα δικαστήρια, ασκώντας τον από τα άρθρα 87, 93, 4 και 120 του Συντ. έλεγχο στο έργο της νομοθετικής εξουσίας και προς αποκατάσταση της αρχής της ισότητας (δεδομένης της δέσμευσης του νομοθέτη για την ισόνομη ρύθμιση των ομοίων), θα πρέπει να εφαρμόζουν σε όλη της την έκταση την εν λόγω αρχή και βάσει αυτής να καταλήγουν στην εφαρμογή της ευνοϊκής ρύθμισης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παραβιάζεται η συνταγματική αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Και τούτο διότι, όπως εξηγεί η νομολογία, εάν περιορίζοντο στην απλή διάγνωση της αντισυνταγματικότητας κι εντεύθεν απλώς και μόνο στη μη εφαρμογή της εμμέσως εισαγούσης την ως προς ορισμένους δυσμενή εξαίρεση διάταξης, χωρίς δηλαδή να μπορούν να επεκτείνουν τη με αυτήν ευθέως γενομένη ευνοϊκή ρύθμιση και σε όσους εξαιρούνται, θα εστερείτο ουσιαστικού περιεχομένου η ανωτέρω περί ισότητας συνταγματική πρόβλεψη και συνακόλουθα η δύναμη αυτών ζητούμενη δικαστική προστασία. Ειδικά δε, προκειμένου για διάταξη που προβλέπει μισθολογική παροχή (όπως τα οικογενειακά επιδόματα), το άρθρο 22 παρ. 1 του Συντ. είναι ακόμη πιο σαφές ότι θέλει την επέκταση της διάταξης αυτής και σε όλους της αυτής κατηγορίας στους οποίους δεν αναφέρεται, πράγμα που εξυπακούει τη διατήρηση της διάταξης και όχι την εξαφάνισή της με την «προς τα κάτω» ισοπεδωτική έννοια της ισότητας που υιοθετεί μικρό μέρος της νομολογίας, την οποία δεν ακολουθούν οι αποφάσεις ΑΕΔ 3/2001 και ΑΠ Ολ 6/2001, (ΕΕργΔ 60,399). Η μονομερώς ευνοϊκή διάταξη αναδεικνύει το πρόβλημα ανισότητας εξ' επόψεως υποκειμένων της ρύθμισης και αυτή η ανισότητα, μπορούμε να πούμε, είναι που καταργείται με την κατ' άρθρα 4 και 22 του Συντ. επεκτατική εφαρμογή και όχι η ευνοϊκή διάταξη, αφού χωρίς την ύπαρξή της δεν μπορεί να λειτουργήσει η

50. Βλ. ΣτΕ 1693/1989, ΑΠ Ολ 12/1988 και ΕλΣυν Ολ 1432/1988.

51. Βλ. ΑΠ Ολ 2/1995, 7/1990, 4/1990, ΣτΕ 436/2006

52. Βλ. ενδεικτικά ΑΠ Ολ 9/2004, 7/1995, 7/1993, 12 και 22/1992, 13/1991, 8/1990, 11/1989, 76/1987 και 1104/1986.

53. Βλ. ΑΠ Ολ 484/1975, ΕΕργΔ 34,1109, ΑΠ 8/1990, ΕΕργΔ 50,466.

αρχή της ισότητας ως κανόνας εξίσωσης και παροχής εννόμου προστασίας προς εκείνον που έχει μείνει έξω από την ευνοϊκή ρύθμιση. Όμως, η δικαστική αναπροσαρμογή και των μισθών των δικαστικών λειτουργών σε εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4 του Συντάγματος και με αφορμή ευνοϊκές ρυθμίσεις για δημοσίους λειτουργούς και υπαλλήλους προκάλεσε⁵⁴ κρίση που διαρκεί μέχρι σήμερα.

6.2. Η νομολογία που ίσχυε μέχρι την λειτουργία του Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. και ακολουθήθηκε και από το Δικαστήριο αυτό, έχει κωδικοποιηθεί στις ακόλουθες αρχές:

6.2.1. Οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών, συναρτώμενες προς τη σπουδαιότητα του λειτουργήματος, την ιδιαίτερη κατάσταση, τις υποχρεώσεις και τους περιορισμούς των λειτουργών αυτών σε σχέση προς την ανάγκη της απρόσκοπτης απονομής της δικαιοσύνης, ως βασικής λειτουργίας του Κράτους, από πρόσωπα που απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία και καλύπτονται από τον θεσμό της ισοβιότητας, πρέπει να είναι ανάλογες προς το κύρος της ανεξάρτητης δικαστικής εξουσίας, ως μιας από τις τρεις συντεταγμένες εξουσίες. Προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας, η οποία αποτελεί και το κύριο στοιχείο που την καθιστά ισότιμη και ισοδύναμη προς τις άλλες δύο εξουσίες, το Σύνταγμα αναγνωρίζει λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία στους δικαστές και εξαρτά την ανεξαρτησία⁵⁵ της δικαιοσύνης από την ανεξαρτησία των δικαστών. Εγγύηση προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας αυτής, το Σύνταγμα θεωρεί και την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών, την οποία καθιερώνει ευθέως. Συνεπώς, οι αποδοχές αυτές πρέπει να είναι διακεκριμένες, καθοριζόμενες από τη νομοθετική εξουσία αυτοτελώς για τους δικαστικούς λειτουργούς, σε επίπεδο ανώτερο έναντι όχι απλώς των διοικητικών υπαλλήλων, αλλά έναντι όλων των άλλων λειτουργών και αξιωματούχων του δημοσίου τομέα.

6.2.2. Πλην της κατά το άρθρο 100Α του Συντ. συνδέσεως των αποδοχών του κυρίου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους με τις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών, απαγορεύεται από το Σύνταγμα η μισθολογική εξομοίωση λειτουργών του δημοσίου τομέα, ή άλλων προσώπων, μη σχετιζομένων προς την οργανική σύνθεση των δικαστηρίων, προς τους δικαστικούς λειτουργούς. Το μισθολογίο των δικαστικών λειτουργών, η κατάρτιση του

οποίου θεωρείται ζήτημα τόσο σοβαρό, ώστε να αποτελεί αντικείμενο «ειδικού» οργανικού νόμου, αφορά αποκλειστικά και μόνο τους κατά την παρ. 1 του άρθρου 88 του Συντάγματος δικαστικούς λειτουργούς, δηλαδή εκείνους που αποτελούν το δικαστικό προσωπικό των κατά το Σύνταγμα οργανωμένων Δικαστηρίων, και όχι άλλες κατηγορίες προσώπων. Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε μισθολογική εξομοίωση ή καθ' οιονδήποτε τρόπο παραπομπή ή αναφορά στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών για τον καθορισμό των αποδοχών διοικητικών υπαλλήλων, δημοσίων λειτουργών, ή άλλων προσώπων ασχέτων προς την οργανική σύνθεση των δικαστηρίων, θεωσιζόμενη υπό το κράτος της ισχύος των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, είναι αντισυνταγματική και, για το λόγο αυτόν, ανίσχυρη⁵⁶.

6.2.3. Η κριτική στη νομολογία έως το 2005⁵⁷

Η κριτική⁵⁸ στις σχετικές δικαστικές αποφάσεις προβάλλει μεταξύ άλλων και τις ακόλουθες απόψεις:

α. «ο δικαστής δεν μπορεί να κρίνει, ούτε άμεσα, ούτε έμμεσα την ίδια αυτού υπόθεση⁵⁹», και ότι

β. «ο δικαστής δεν μπορεί να υποκαθιστά τον νομοθέτη και μάλιστα, σε βάρος των προβλέψεων του κρατικού προϋπολογισμού⁶⁰».

Στην κριτική αυτή θα μπορούσαμε να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

1) Οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις στις οποίες γίνεται η ανωτέρω κριτική, δεν μπορούσαν σε καμιά απολύτως περίπτωση να επιτρέψουν ή να ανεχθούν την παραβίαση από τον νομοθέτη υπερκείμενων κανόνων δικαίου (όπως του Συντάγματος ή της Συμβάσεως Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) σε βάρος των δικαιωμάτων των Ελλήνων πολιτών.

56. Βλ. ΣτΕ 2080/1950, Ολ 2928/1986, Ολ 4542/1986, 2477/1987, 1688/1991, 3122/1991, 3670/1994 ΣτΕ Ολ 2199/1997, πρακτικό Ολομελείας ΣτΕ 17/1985, ΣτΕ ΠΕ 135/1994, ΑΠ Ολ 12/1988, ΕλΣυν Ολ 1432/1988.

57. Οπότε άρχισε να λειτουργεί το δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. Η ίδια κριτική επαναλαμβάνεται με παραλλαγές και σήμερα.

58. Βλ. *Ι. Μαθιουδάκη*, «Επέκταση ευνοϊκής ρύθμισης για λόγους ισότητας - τάσεις δικαστικού αυτοπεριορισμού», ΔιΔικ 15(2003),852 επ.

59. Βλ. αγόρευση εισηγητή πλειοψηφίας στο πλαίσιο της επιτροπής αναθεώρησης του Συντάγματος 2001 σε πρακτικά, σελ. 443-444.

60. Με αυτή τη λογική καμιά διεκδίκηση οποιουδήποτε και με οποιαδήποτε ιδιότητα δεν θα μπορούσε να ευδοκιμήσει δικαστικά, με την απλή επίκληση της αντοχής του προϋπολογισμού, ενώ έτσι η εκτελεστική εξουσία ανέλεγκτη θα χορηγούσε επιδόματα και αυξήσεις στους εκλεκτούς της. Περαιτέρω, τα επιχειρήματα αυτά δεν μπορούν να αφορούν ευνομούμενες Πολιτείες στις οποίες εφαρμόζεται η ΕΣΔΑ.

54. Βλ. *Θ. Φορτσάκη*, «Νεότερες δικαστικές ρυθμίσεις αποδοχών των δικαστικών λειτουργών», ΕΔΔΔ 1983,3 επ. και *Χ. Χρυσανθάκη*, «Η Δικαιοσύνη στο αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001», ΝοΒ 50(2002),69 (79).

55. Βλ. *Μ. Πικραμένου*, «Κλασικές εγγυήσεις και αθέατες όψεις της δικαστικής ανεξαρτησίας», ΕλΔ 2005,1611.

Η παραβίαση αυτή, όπως παγίως έχει κριθεί για τις υποθέσεις όλων των Ελλήνων πολιτών, δημιουργεί υποχρέωση αποζημιώσεως κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ.

Η επιλεκτική παραβίαση της αρχής της ισότητας καθιστά τον νόμο αντισυνταγματικό και εντεύθεν γεννά δικαίωμα αποζημιώσεως, από την βλάβη που υπέστη ο θιγόμενος, εν όψει και των διατάξεων της ΕΣΔΑ⁶¹. Έτσι η νομοθέτηση διατάξεων σε αντίθεση με το άρθρο 88 παρ του Συντ. γεννά δικαίωμα αποζημιώσεως.

2) Ως προς το θέμα της απαγόρευσης ανατροπής του προϋπολογισμού⁶² με δικαστικές αποφάσεις, δηλαδή των αναδρομικών που επιδικάζονται από τα δικαστήρια, για όλους τους εργαζομένους και όχι μόνο για τους δικαστές, έχω την εντύπωση ότι τέτοια ρύθμιση ή άποψη θα ήταν αντίθετη με την έννοια του «κράτους δικαίου» αλλά και με τη σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Με το άρθρο 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που κυρώθηκε μαζί με τη σύμβαση με το ΝΔ 53/1974 και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντ., αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των κοινών νόμων, προστατεύεται η περιουσία του προσώπου, στην οποία συμπεριλαμβάνονται τα περιουσιακά ενοχικά δικαιώματα και δη οι περιουσιακού χαρακτήρα απαιτήσεις, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφ' όσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία με βάση το ισχύον πριν από την προσφυγή στο δικαστήριο νομοθετικό καθεστώς ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά (ΑΠ Ολ 40/1998). Έτσι, η τήρηση των προβλέψεων του προϋπολογισμού⁶³ δεν μπορεί ποτέ να ακυρώσει ή να αναστείλει την επιδίκαση των εύλογων αξιώσεων των Πολιτών και πολύ περισσότερο δεν μπορεί να ακυρώσει δικαιώματα που έχουν διαγνωσθεί με δικαστικές αποφάσεις και μάλιστα ανωτάτων δικαστηρίων. Παράλληλα, με τις ίδιες σκέψεις, αποδυναμώνεται πλήρως το επιχείρημα ότι ο δικαστής καθίσταται νομοθέτης.

3) Ενώ εμπιστευόμαστε τον δικαστή, ο οποίος μπορεί να ασκεί δικαιοδοτικό έργο στο Δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντ. ακόμη και για τους υπουργούς, και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον Πρωθυπουργό, εμπιστευόμαστε

τον δικαστή να δικάζει τους βουλευτές, αλλά και τους συναδέλφους του, νεότερους και αρχαιότερους ακόμη και τους προϊσταμένους του, δεν τον εμπιστευόμαστε να δικάζει τις μισθολογικές υποθέσεις των συναδέλφων του⁶⁴ κατά παγκόσμια πρωτοτυπία, ενώ εμπιστευόμαστε τον βουλευτή να ψηφίζει το δικό του ειδικό μισθολόγιο και τα προνόμιά του (ατέλειες κ.λπ.).

Είναι γνωστό ότι η διοίκηση μπορεί να χαρίζει⁶⁵ οφειλές πολλών δισεκατομμυρίων σε επιχειρήσεις τύπου⁶⁶, ραδιοτηλεοπτικών σταθμών⁶⁷ και ΠΑΕ⁶⁸ και να ρυθμίζει αυθαίρετα το μισθολόγιο δημοσίων υπαλλήλων⁶⁹ (χωρίς να υπολογίζει τον προϋπολογισμό) και μάλιστα σε επίπεδα, υπερβαίνοντα κατά πολύ τους μισθούς όλων των επικεφαλής των ανεξαρτήτων λειτουργιών του Κράτους, όπως συνέβη με την χορήγηση σε άγνωστο αριθμό δημοσίων υπαλλήλων ειδικών επιδομάτων⁷⁰ μέσω των Ειδικών λογαριασμών⁷¹ με υπουργικές αποφάσεις που δεν δημοσιεύθηκαν κατά την έκδοσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και αφορούν πρόσθετες (και κάποιες αφορολόγητες) αποδοχές⁷², όπως ενδεικτικά αποδοχές από δικαιώματα

64. Ο δικαστής καθημερινά επιλαμβάνεται υποθέσεων, το αποτέλεσμα των οποίων επιδρά άμεσα στη ζωή του, αλλά διερωτώμαι, τα μέλη του Συνταγματικού δικαστηρίου δεν θα δικάζουν υποθέσεις που θα αφορούν τους μισθούς τους και μάλιστα θα επηρεάζουν το σύνολο του μισθολογίου των δικαστών;

65. Βλ. άρθρο 17 παρ. 4 του Ν 2747/1999.

66. Βλ. ΚΥΑ Φ11/2321 (ΦΕΚ Β' 7774/1993).

67. Βλ. άρθρο 19 του Ν 2747/1999.

68. Βλ. άρθρο 19 του Ν 3262/2004, άρθρο 12 του Ν 3479/2006, ΚΥΑ1009260/725-20/0016 (ΦΕΚ Β' 164/7.2.2007) ΚΥΑ ΚΥΑ1009260/725-20/0016 (ΦΕΚ Β' 171/9.2.2007), άρθρο 86 του Ν 3606/2007 και ΚΥΑ ΠΟΛ 1114/12.1.2007.

69. Με τα επιδόματα των ειδικών λογαριασμών που επιτέλους καταργούνται.

70. Βλ. άρθρο Στέλιου Κούλογλου της 4.10.2007 στην Capital.gr

71. Οι οποίοι εντάσσονται πλέον στον Κρατικό Προϋπολογισμό με τον Ν 3697/2008 «Ενίσχυση της διαφάνειας του Κρατικού Προϋπολογισμού κ.λπ.»

72. Σύμφωνα με στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου, μέσω ειδικών λογαριασμών καταβάλλονται επιδόματα και λοιπές πρόσθετες αμοιβές σε υπαλλήλους των ακόλουθων υπουργείων: 1) Αγροτικής Ανάπτυξης (σε όλους τους υπαλλήλους του υπουργείου και σε εποπτευόμενα ΝΠΔΔ), 2) Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (σε υπαλλήλους της ΓΓΔΔ, του Εθν. Τυπογραφείου, των ΟΤΑ, της κεντρικής υπηρεσίας και μεταταγμένους σε Νομαρχίες), 3) Δικαιοσύνης (σε όλους τους υπαλλήλους), 4) ΠΕ-ΧΩΔΕ (στους υπαλλήλους της κεντρικής υπηρεσίας, των περιφερειακών υπηρεσιών και σε εποπτευόμενα ΝΠΔΔ), 5) Μεταφορών (σε υπαλλήλους της κεντρικής υπηρεσίας, εξεταστές και βοηθούς εξεταστών υποψηφίων οδηγών, υπαλλήλους της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας), 6) Απασχόλησης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (σε υπαλλήλους της Γ.Γ. Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στους διοικητικούς και υγειονομικούς υπαλλήλους του ΙΚΑ, υπαλλήλους του ΟΑΕΔ και των ασφαλι-

61. Του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

62. Βλ. Ν. Μηλιώνη, «Η επίδραση της νομολογίας επί του κρατικού προϋπολογισμού», ΕΔΔΔΔ 2005,701.

63. Διερωτώμαι, δεν επιδρούν στον προϋπολογισμό οι χαριστικές και αμφίβολης νομιμότητας ρυθμίσεις και άφεση χρεών πολλών δισεκατομμυρίων με πράξεις της νομοθετικής ή εκτελεστικής εξουσίας, υπέρ μεγαλοεπιχειρηματιών, υπέρ ΠΑΕ κ.λπ.;

βεβαίωσης και είσπραξης εσόδων υπέρ τρίτων (ΔΙΒΕΕΤ), που χορηγούνται σε όλους τους υπαλλήλους⁷³ του Υπουργείου Οικονομικών και στους Γενικούς Διευθυντές του Υπουργείου Οικονομικών, του Ελεγκτικού Συνεδρίου, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων.

7. Η νομολογία⁷⁴ του ειδικού δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος

7.1. Σχεδόν στο σύνολό τους οι υποθέσεις που επελήφθη το Δικαστήριο ήταν αγωγές αποζημιώσεως του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ σε βάρος του δημοσίου, σύμφωνα με τις οποίες οι ενάγοντες δικαστικοί λειτουργοί ισχυρίστηκαν ότι, προκύπτει ευθύνη προς αποζημίωση του Ελληνικού Δημοσίου, από την εκ μέρους της Ελληνικής Πολιτείας νομοθέτηση με τα αρμόδια κατά το Σύνταγμα της όργανα, όταν η νομοθέτηση αυτή γίνεται σε αντίθεση προς υπερκείμενους και επικρατούντες κανόνες δικαίου (ΣτΕ 3587/1997, 1141/1999, 5/2001). Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 105 ΕισΝΑΚ, 914, 298 και 937 ΑΚ, προκύπτει ότι, επί αδιοπραξίας, από την εκδήλωση του ζημιογόνου γεγονότος, γεννιέται, υπέρ εκείνου που ζημιώθηκε, αξίωση αποζημιώσεως, για όλη, και τη μέλλουσα, προβλεπτή, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων ζημία (ΑΠ 1921/1988, ΝοΒ 1989,1035, ΑΠ 317/1958, ΝοΒ 1958,980, πρβλ. ΑΠ 316/1986, ΝοΒ 1987,26). Προκειμένου περί αδιοπραξίας που δημιουργεί παράνομη κατάσταση, η διάρκεια της παράνομης αυτής κατάστασης δεν ανάγεται στους όρους υπό τους οποίους γεννιέται το δικαίωμα αποζημιώσεως, αλλά έχει σημασία μόνο για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημιώσεως, συνεπώς, υφίσταται μία και όχι περισσότερες κατ' εξακολούθηση (παράνομες) πράξεις (ΑΠ 317/1958). Η θέσπιση κανόνων δικαίου που έρχονται σε αντίθεση με υπερκείμενους, καθιερωμένους και επικρατούντες κανόνες δικαίου και ιδίως του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ. όπως έχει ερμηνευθεί, ή των κανόνων δικαίου που έχουν αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των κοινών νόμων, δημιουργεί αντικειμενική ευθύνη προς αποζημίωση του Δημοσίου από τις διατάξεις του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ

στικών οργανισμών), 7) Ανάπτυξης (σε όλους τους υπαλλήλους), 8) Πολιτισμού (στη ΓΓΑ), 9) Εμπορικής Ναυτιλίας (στους υπαλλήλους του ΥΕΝ εκτός εκπαιδευτικού προσωπικού και των λιμενικών ταμείων), 10) Οικονομίας και Οικονομικών (στους δημοσιονομικούς, εφοριακούς, τελωνειακούς, υπαλλήλους του Γενικού Χημείου και του πρώην ΥΠΕΘΟ) και 11) Υγείας (στους υπαλλήλους της κεντρικής υπηρεσίας και του ΕΟΦ).

73.

74. Βλ σχετικά σχόλιο του Παπινιανού στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» της 12.11.2006.

(Ολ. ΑΠ 13/1991, ΣτΕ 3587/1997, 1141/1999). Ακολουθεί συνοπτική αναφορά στις εκδοθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ.:

I. Αποφάσεις: 1/2005 και 36/2006

Κρίθηκε: α) αντισυνταγματική, κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντ., η ευνοϊκότερη μισθολογική αντιμετώπιση των λειτουργών του ΝΣΚ έναντι των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, εν όψει και του άρθρου 100Α του Συντ.

β) ότι το Δημόσιο ευθύνεται σε αδιοπρακτική αποζημίωση δικαστή λόγω παράνομης νομοθέτησης κανόνα αντίθετου με τη διάταξη του άρθρου 88 παρ 2 Συντ. και εντεύθεν κρίθηκε παράνομη νομοθέτηση μεγαλύτερων αποδοχών δικαστικού αντιπροσώπου ΝΣΚ, σε σχέση με τις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών του αυτού κατ' αντιστοιχία βαθμού,

γ) ότι υφίσταται αντικειμενική ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση από την εκ μέρους της Πολιτείας νομοθέτηση ή μη διατάξεων αντικειμένων σε υπερκείμενους κανόνες δικαίου. Τέτοια παράνομη νομοθέτηση υφίσταται στην περίπτωση καθιερώσεως κατωτέρων αποδοχών σε δικαστικούς λειτουργούς έναντι οποιουδήποτε άλλου δημοσίου λειτουργού.

δ) ότι υφίσταται πενταετής⁷⁵ παραγραφή⁷⁶ της αξίωσης κατά του Δημοσίου. Κρίθηκε ότι υφίσταται υποχρέωση του Δημοσίου να καταβάλει τόκους⁷⁷ υπερημερίας⁷⁸, το

75. Η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου (11/08, ΘΠΔΔ 1/2009,67) έκρινε ότι το Σύνταγμα και η ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) επιβάλλουν την ίση μεταχείριση των διαδίκων, όσον αφορά τη δικαστική προστασία τους και η παραγραφή των αξιώσεων σε βάρος των επιχειρήσεων όπου το Δημόσιο κατέχει το σύνολο των μετοχών αλλά λειτουργούν ως Ανώνυμες Εταιρείες, είναι πενταετής.

76. Με την ΣτΕ 199/2007 κρίθηκε ότι απαιτήσεις από καθυστερούμενες αποδοχές ή άλλης φύσεως απολαβές των υπαλλήλων του ΙΚΑ υπόκεινται σε πενταετή παραγραφή.

77. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δικάωσε τον *Ευθύμιο Μειδάνη*, ο οποίος προσέφυγε κατά της Ελλάδος όσον αφορά το δικαίωμα του Δημοσίου και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου να καταβάλουν ποσοστό τόκου υπερημερίας (6%) μικρότερο από εκείνο που καταβάλουν οι ιδιώτες, Υπόθ. Μειδάνης κατά Ελλάδος, απόφ. της 22.5.2008.

78. Ήδη η νομολογία έχει αρχίσει να διαφοροποιείται στο ύψος της εκ τόκων οφειλής. Όπως κρίθηκε με την 1/2005 Ειδ Δικ άρθρου 88 παρ. 2 Συντ. (βλ. απόφαση σε ΕΔΚΑ 2005/892, ΑρΧΝ 2006/78, Δ/νρ 2006/6) η διάταξη 21 του Δ/τος της 26.6/10.7.1944 περί του ύψους του νόμιμου και της υπερημερίας τόκου πάσης του δημοσίου οφειλής σε 6% ετησίως, αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας και στα άρθρα 4 παρ 1 και 20 παρ 1 του Συντάγματος 6 και 14 της ΕΣΔΑ και 2 παρ. 3α και β ,14 παρ 1 και 26 του διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (Ν 2462/1997), διότι θεσπίζει προνομακική μεταχείριση του δημο-

ύψος των οποίων ανέρχεται στον εκάστοτε ισχύοντα τόκο υπερημερίας, από την επίδοση αναγνωριστικής αγωγής.

ε) Κρίθηκε ότι δικαιούται ο ενάγων δικαστικός λειτουργός χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, εξαιτίας της απαξίωσης από την εφαρμογή αντισυνταγματικής διάταξης.

(Μειοψηφία: Οφείλονται τόκοι μόνον επί καταψηφιστικής αγωγής. Όλες οι αξιώσεις που αφορούν δημοσίους υπαλλήλους υπόκεινται συλλήβδην σε διετή παραγραφή).

II. Αποφάσεις: 4/2006, 27/2006, 28/2006, 29/2006

Κρίθηκε ότι: α) η ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών αποτελεί εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας τους,

β) η επέμβαση του κοινού νομοθέτη στο συνταξιοδοτικό καθεστώς του δικαστού είναι επιτρεπτή, μόνον εφ' όσον διατηρείται μία σταθερή αναλογία μεταξύ των συνταξίμων αποδοχών και των αποδοχών ενεργείας αυτού,

γ) η παγία αποζημίωση λόγω των ειδικών συνθηκών προσφοράς των υπηρεσιών των δικαστών (πολύωρη παραμονή στην έδρα, απασχόληση χωρίς ωράριο εργασίας, κ.λπ.) του άρθρου 2 παρ. 6 του Ν 2521/1997, αποτελεί σημαντικό μέρος των αποδοχών τους και ότι, κατά συνέπεια, ο μη συνυπολογισμός της στις συντάξιμες αποδοχές αυτών, προσκρούει στις διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντ.,

δ) η διάταξη του άρθρου 10 παρ. 7 του Ν 3075/2002, καθ' όσον απαγορεύει την αναζήτηση αναδρομικών ποσών από τους ενδιαφερομένους, για το προ της 1.1.2003 χρονικό διάστημα για το οποίο έχουν γεγεννημένες αξιώσεις κατά του δημοσίου, αντίκειται στη διάταξη του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ,

ε) η αναγνωριστική αγωγή⁷⁹ που στρέφεται κατά του δημοσίου, έχουσα ισότιμη προστασία με την κατά του αυτού ως άνω διαδίκου ως η καταψηφιστική αγωγή, παράγει, και αυτή, τόκους,

στ) η διάταξη του άρθρου 21 του δ/τος της 26.6/10.7.1944 η οποία καθορίζει το νόμιμο και της υπερημερίας επιτόκιο⁸⁰

σίου σε σχέση με τους ιδιώτες αντιδίκους του, χωρίς να δικαιολογείται τούτο από λόγους δημοσίου συμφέροντος [(ΑΠ 252/2005, ΣτΕ 3651/2002), ΣτΕ 802/2007 (ΕΔΚΑ 2007,240)].

79. Απόφαση 3202/2006, 2555/2007 ΣτΕ. Αρκεί η άσκηση και η επίδοση της αγωγής, αναγνωριστικής ή καταψηφιστικής. Ορθά επιδικάσθηκαν τόκοι από την επίδοση της αναγνωριστικής αγωγής, οπότε γεννήθηκε η επιδικία ως προς την απαίτηση.

80. Με την ΣτΕ 802/2007, (ΕΔΚΑ 2007,240) κρίθηκε ότι ο νόμιμος τόκος και ο τόκος υπερημερίας κάθε οφειλής του δημοσίου, κατά τη διάταξη του άρθρου 21 του κώδικα νόμων περί δικών του

σε ποσοστό 6% ετησίως, αντίκειται στο Σύνταγμα και ειδικότερα στην αρχή της αναλογικότητας, καθώς και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα,

η) δεν εφαρμόζεται στην αγωγή αποζημιώσεως η διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 66 του ΠΔ 166/2000 «Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων», μη τήρηση της διαδικασίας δε, δεν επηρεάζει το παραδεκτό της αγωγής αποζημιώσεως *(Μειοψηφία: Η ένδικη διαφορά δεν υπάγεται στην δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου, παραπομπή στο ΕλΣυν).*

III. Οι αποφάσεις 5/2006 και 7/2006

Κρίθηκε ότι: 1) Στις συντάξιμες αποδοχές από 1997 έως 2002 δεν υπολογίστηκε η παγία αποζημίωση του Ν 2521/1997,

2) δεν απαιτείται η προηγούμενη προσβολή της πράξεως κανονισμού συντάξεως με το οικείο ένδικο βοήθημα και αναγνώριση της παρανομίας από ΕλΣυν. Βάσιμη η αγωγή. 3) Ευθύνη του Δημοσίου, προς αποκατάσταση ζημίας, ίσης με το ποσό που ο ίδιος θα ελάμβανε ως διαφορά συντάξεως από 1.9.1997 έως 31.12.2002.

4) το άρθρο 10 παρ. 7 του Ν 3075/2002 που απαγορεύει την αναζήτηση αναδρομικών για το προ της 1.1.2003 χρονικό διάστημα, είναι αντίθετο στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ,

5) η άσκηση αναγνωριστικής αγωγής⁸¹, αποτελεί όχληση του οφειλέτη. Οφείλονται τόκοι επιδικίας, από της επιδόσεως στο Δημόσιο, κατά τον εκάστοτε ισχύοντα τόκο υπερημερίας και όχι με 6%.

(Μειοψηφία: Αρμοδιότητα ΕλΣυν για ό,τι αφορά στο παρελθόν)

IV. Η Απόφαση 13/2006⁸²

Κρίθηκε ότι: 1) Αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας προς καταβολή στους δικαστές, αποδοχών όχι κατωτέρων από τις αποδοχές των άλλων οργάνων των δύο άλλων κρατικών λειτουργιών (νομοθετικής και εκτελεστικής),

2) ο πρόεδρος της ΕΕΤΤ, ο οποίος είναι ανώτατος δημόσιος λειτουργός που προΐσταται αρχής ενταγμένης στο πλαίσιο της εκτελεστικής λειτουργίας, ελάμβανε, υπό μορφή απο-

δημοσίου, που ορίζεται σε 6% ετησίως, αντίκειται στο σύνταγμα και την ΕΣΔΑ το ζήτημα παραπέμφθηκε στην ολομέλεια του. Το ίδιο κρίθηκε και με την ΣτΕ 3428/2008 (7μ).

81. Βλ. την ΑΠ Ολ 23/2004 (ΕΔΚΑ 2004,616, ΕΕργΔ 2005,17, ΝοΒ 2005,74).

82. Η απόφαση αυτή κράτησε και αποτελεί μαζί με την 1/2007 τον κορμό όλων των αποφάσεων του Ειδικού Δικαστηρίου πλην της 17/2008 (βλ. όμως δυσμενές σχόλιο σ' αυτήν του Σ. Μανωλκίδη σε ΕφημΔΔ 2007,198 επ. με όχι κολακευτικά σχόλια για το δικαστήριο και τους δικηγόρους μέλη του).

ζημιώσεως, κατά πολύ ανώτερες αποδοχές έναντι των προέδρων των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας, που είναι οι επικεφαλής της τρίτης πολιτειακής λειτουργίας. Το πραγματικό γεγονός και μόνον, ότι με την ως άνω ρύθμιση, κατά την ένδικη περίοδο, οι αποδοχές του προέδρου της ΕΕΤΤ, ως σύνολο λαμβανόμενες, ανήλθαν σε ύψος ανώτερο από αυτές των τριών προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων, έχει ως συνέπεια την ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, λόγω της α) κατά παράβαση του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος νομοθέτησης των αποδοχών του ανωτέρω, αλλά και β) εκ της παραλείψεως των οργάνων της νομοθετικής εξουσίας να θεσπίσουν ρύθμιση με την οποία οι αποδοχές των τριών προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων ανέρχονταν κατά το ένδικο χρονικό διάστημα, τουλάχιστον στο αυτό ύψος με τις αποδοχές του προέδρου της ΕΕΤΤ, οι δε αποδοχές των λοιπών δικαστικών λειτουργιών διαβαθμιζόνταν αναλόγως.

3) Εξ άλλου δεν υφίσταται αλλά και δεν απαιτείται να αναζητηθεί οποιαδήποτε αντιστοιχία των προϋποθέσεων και των συνθηκών άσκησης του λειτουργήματος των προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων και των λοιπών δικαστικών λειτουργιών με αυτό του προέδρου της ΕΕΤΤ, αφού αποτελεί όργανο της εκτελεστικής λειτουργίας και η μοιβή καθορίσθηκε ανώτερη των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας κατά παράβαση της συνταγματικής διατάξεως του άρθρου 88 παρ. 2.

4) Είναι απορριπτέα τα προβαλλόμενα από το Δημόσιο περί του ότι δεν μπορεί να γίνει σύγκριση των αποδοχών του προέδρου της ΕΕΤΤ με αυτές των δικαστών γιατί, όπως προβάλλεται, οι αποδοχές στην ΕΕΤΤ αποτελούν κίνητρο για την προσέλκυση ικανών στελεχών από τον ιδιωτικό τομέα και ότι μετά τη λήξη της θτείας του ο πρόεδρος θα επιστρέψει στην ανασφάλεια του ιδιωτικού τομέα από τον οποίο αποκόπτεται όσο διάστημα υπηρετεί στην ΕΕΤΤ.

5) Οι αποδοχές των τριών προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων, αποτελούν την οροφή του ειδικού μισθολογίου των δικαστών, προς εξασφάλιση δε της δικαστικής ανεξαρτησίας πρέπει πάντοτε να διατηρείται αναλογία με τις κατώτερες βαθμίδες της δικαστικής ιεραρχίας (ΣτΕ 1688/1991).

6) Η παροχή περαιτέρω ειδικών κινήτρων από την Πολιτεία για την στελέχωση των υπηρεσιών της εκτελεστικής λειτουργίας, με τα κατάλληλα πρόσωπα ειδικών προσόντων και κύρους δεν μπορεί να οδηγήσει ευθέως στην παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 88 παρ 2 του Συντ., όπως αυτό έχει ερμηνευθεί από την παγία νομολογία των δικαστηρίων.

7) Όπως ήδη έχει κριθεί, με την 1/2005 απόφαση του Δικαστηρίου αυτού: α) Οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών, κατά το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος, επιβάλλεται, πάντοτε και χωρίς καμιά απολύτως παρέκκλιση να είναι ανάλογες με το λειτουργήμα τους, με την έννοια ότι οι αποδοχές αυτών, ως φορέων της τρίτης ανεξάρτητης πολιτειακής εξουσίας, πρέπει να είναι σαφώς, κατά το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος, διακεκριμένες και αυξημένες έναντι όλων των άλλων λειτουργιών ή υπαλλήλων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις άλλες δύο λειτουργίες του πολιτεύματος, χωρίς καμιά απολύτως εξαίρεση ή παρέκκλιση. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν θα είχε κανένα νόημα η επιταγή του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος. β) Η θέσπιση κανόνων δικαίου, που έρχονται σε αντίθεση με υπερκειμένους κανόνες δικαίου, όπως διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος ή των κανόνων δικαίου που έχουν αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των κοινών νόμων, δημιουργεί αντικειμενική ευθύνη προς αποζημίωση του Δημοσίου, κατά τις διατάξεις του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ.

Παραπέμπει, κατά τα λοιπά, προς εκδίκαση, την υπό κρίση αγωγή στο Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών.

V. Η Απόφαση 17/2006⁸³

Κρίθηκε ότι: 1) Η επίλυση του σχετικού νομικού ζητήματος μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων,

2) το Δικαστήριο αποφαινεται κυριαρχικώς για το νομικό ζήτημα, αν δηλαδή γεννιέται ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, από το γεγονός ότι ο νομοθέτης παρέλειψε να καθορίσει ότι οι χορηγούμενες στον Πρόεδρο της ΕΕΤΤ αποδοχές καταβάλλονται και στους Προέδρους των Ανωτάτων Δικαστηρίων και κατ' αναλογία και στους λοιπούς δικαστικούς λειτουργούς. Η αρχή της ισότητας των συντεταγμένων εξουσιών, που καθιερώνεται με τα άρθρα 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντ., δεν έχει την έννοια ότι οι αποδοχές όλων όσων ασκούν, ως φορείς ή όργανά τους, δημόσια λειτουργήματα και αξιώματα, πρέπει να είναι κατ' ανάγκη του αυτού ύψους. Οι αποδοχές καθενός πρέπει να προσδιορίζονται όχι μόνο με βάση την ιδιότητά του ως οργάνου συντεταγμένης εξουσίας αλλά και με βάση τις συνθήκες που είναι σύμφυτες με την άσκηση κάθε λειτουργήματος ή αξιώματος,

3) οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών, κατά τη θέληση του συντακτικού νομοθέτη, πρέπει να είναι υπέρτερες από τις αποδοχές κάθε άλλου δημόσιου λειτουργού ή

83. Αποτελεί τη μοναδική απόφαση με αυτές τις σκέψεις. Ο ενάγων παραιτήθηκε τελικώς του δικογράφου της αγωγής σε μεταγενέστερη συζήτηση.

υπαλλήλου που κατέχει οργανική θέση και σταδιοδρομεί στο Δημόσιο, οποιαδήποτε θέση και αν αυτός κατέχει. Το Σύνταγμα όμως δεν εμποδίζει τον νομοθέτη ούτε την κανονιστικώς δρώσα διοίκηση να καθορίζουν αποδοχές δημοσίων λειτουργών ή υπαλλήλων υψηλότερες κατά περίπτωση από τις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών εφόσον οι πιο πάνω λειτουργοί ή υπάλληλοι τελούν σε καθεστώς διαφορετικό από το καθεστώς των δικαστικών λειτουργών, χωρίς να είναι υποχρεωτικό να καταβάλλονται στην περίπτωση αυτή οι υψηλότερες αυτές αποδοχές και στους δικαστικούς λειτουργούς,

4) δεν υπάρχει υποχρέωση από το Σύνταγμα να καταβληθούν στον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου και κατ' αναλογία στους άλλους δικαστές οι αποδοχές που, κατά τα ανωτέρω, χορηγούνται στον Πρόεδρο της Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, ο οποίος καμιά σταδιοδρομία δεν ακολουθεί στην ανεξάρτητη διοικητική αρχή γιατί οι αποδοχές του Προέδρου της πιο πάνω Επιτροπής συνάπτονται προς τις ειδικές συνθήκες ασκήσεως του λειτουργήματός του. Οι αποδοχές φέρουν προδήλως τον χαρακτήρα κινήτρου. Υπό τις ιδιαίτερες αυτές συνθήκες, δεν εμποδίζεται ο νομοθέτης να προσδιορίζει κατά περίπτωση τις αμοιβές των Προέδρων Ανεξάρτητων Αρχών ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, δεδομένου ότι πρόκειται για αμοιβές που ευθυγραμμίζονται με τις απαιτήσεις της αγοράς αυτής και δεν σχετίζονται με την αξιολόγηση δημόσιου λειτουργήματος. Οι ανωτέρω ειδικές συνθήκες και λόγοι που δικαιολογούν την χορήγηση αυξημένων αποδοχών στον Πρόεδρο της ΕΕΤΤ δε συντρέχουν για τους δικαστικούς λειτουργούς. Επομένως, η υπό κρίση αγωγή κατά την πρώτη βάση της πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

5) Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, από τις προεκτεθείσες διατάξεις των άρθρων 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντ. συνάγεται ότι το Σύνταγμα καθιερώνει ευθέως την αρχή της διακρίσεως των τριών λειτουργιών (νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής), τις οποίες θεωρεί ισοδύναμες και ισότιμες, αφού μόνον δια της ισοδυναμίας και ισοτιμίας αυτών επιτυγχάνεται η πραγματική και αποτελεσματική διάκριση αυτών, η οποία αποτελεί το βάθρο της οργάνωσης και λειτουργίας της ενιαίας κρατικής εξουσίας και του Κράτους Δικαίου. Το Σύνταγμα αναγνωρίζει λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία στους δικαστές που συγκροτούν τα δικαστήρια και ταυτίζει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης (και δι' αυτής την ισοτιμία της με τις άλλες δύο λειτουργίες), με την ανεξαρτησία των δικαστών. Εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας αυτής θεωρεί ο συνταγματικός νομοθέτης και την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών, την οποία καθιερώνει ευθέως, επιτάσσοντας τη χορήγηση σε αυτούς αποδοχών ανάλογων προς το λειτουργήμα τους, ήτοι προς την άσκηση της δικαστικής

λειτουργίας, και, συνεπώς, λόγω της ισοτιμίας της λειτουργίας αυτής προς τις λοιπές δύο, αποδοχών όχι κατώτερων από τις αποδοχές των αντίστοιχων οργάνων των άλλων λειτουργιών. Η παραβίαση των ως άνω συνταγματικών διατάξεων, με τη χορήγηση αποδοχών σε λειτουργούς που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις άλλες λειτουργίες του Κράτους μεγαλύτερων από τις χορηγούμενες στους δικαστές, αποδοχές, έχει ως συνέπεια την κατ' ευθείαν εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 88 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 26 και 87 παρ. 1 αυτού, αναβάθμιση των αποδοχών των δικαστών, με τη χορήγηση και σ' αυτούς, με τον ίδιο τρόπο, των ίδιων συνολικών αποδοχών που χορηγούνται στα όργανα των άλλων λειτουργιών (βλ. ΣτΕ Ολ 3670/1994, πρβλ. και Ειδικό Δικαστήριο 1/2005, ΣτΕ 1688/1991 Γ' Τμ. 7μελ. κ.ά.). Από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις συνάγεται, επίσης, ότι ο κοινός νομοθέτης υποχρεούται όχι μόνον να θεσπίζει εφ' άπαξ το ειδικό μισθολόγιο των δικαστικών λειτουργών, αλλά και να το αναπροσαρμόζει μέσω πρόσφορης διαδικασίας περιοδικής εξετάσεως των εν λόγω αποδοχών σε συσχετισμό και με τις αποδοχές των αντίστοιχων οργάνων των άλλων δύο λειτουργιών του Κράτους. Η ΕΕΤΤ είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή συσταθείσα από τον κοινό νομοθέτη, φέρει χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν σε όργανα της δικαιοσύνης με σκοπό τη διασφάλιση καθεστώτος ανεξαρτησίας των μελών της, αποτελεί, όμως, όργανο της εκτελεστικής λειτουργίας, και δη διοικητικό όργανο που ανήκει στο νομικό πρόσωπο του κράτους. Ο πρόεδρος της ΕΕΤΤ, ανώτατος δημόσιος λειτουργός που προϊστάται Αρχής ενταγμένης στο πλαίσιο της εκτελεστικής λειτουργίας, ελάμβανε, υπό μορφή αποζημιώσεως, ανώτερες αποδοχές έναντι των προέδρων των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας που είναι οι επικεφαλής της τρίτης πολιτειακής λειτουργίας, το πραγματικό δε αυτό γεγονός και μόνον έχει ως συνέπεια την ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, ο ενάγων θα έπρεπε να λάβει ως αποζημίωση τη διαφορά των αποδοχών που αντιστοιχεί σ' αυτόν, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ειδικού μισθολογίου των δικαστικών λειτουργών, η δε υπόθεση θα έπρεπε να παραπεμφθεί στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών για περαιτέρω εκδίκαση. Η σύγκριση, όμως, των αποδοχών του προέδρου πρωτοδικών με τις αποδοχές του γενικού διευθυντή δεν είναι εφικτή, δεδομένου ότι ο βαθμός του προέδρου πρωτοδικών δεν συνιστά ανώτατο βαθμό της δικαστικής ιεραρχίας. Η σύγκριση των αποδοχών δικαστικών λειτουργών που υπηρετούν στην ανώτατη βαθμίδα της δικαστικής ιεραρχίας με τις αποδοχές δημοσίων υπαλλήλων που υπηρετούν στην ανώτατη βαθμίδα της υπαλληλικής ιεραρχίας, βασίμως, κατ' αρχήν, προβάλλεται, εάν διαπιστωθεί ότι κατά το ένδικο χρονικό διάστημα ανώτατοι

δικαστικοί λειτουργοί (Σύμβουλοι Επικρατείας, Αρεοπαγίτες και Σύμβουλοι Ελεγκτικού Συνεδρίου) ελάμβαναν αποδοχές κατώτερες των αποδοχών των Γενικών Διευθυντών ανακύπτει ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση.

Απορρίπτει την κρινόμενη αγωγή κατά τις δύο πρώτες βάσεις της. Απέχει να αποφανθεί οριστικώς ως προς την τρίτη βάση⁸⁴. Επιβάλλει στο εναγόμενο Δημόσιο να αποστείλει στο Δικαστήριο τα αναφερόμενα στο αιτιολογικό στοιχεία.

VI. Η Απόφαση 21/2006

Κρίθηκε ότι: 1) Αποτελεί εγγύηση προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας το Σύνταγμα θεωρεί και την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών, την οποία καθιερώνει ευθέως, επιτάσσοντας τη χορήγηση σ' αυτούς αποδοχών ανάλογων προς το λειτούργημά τους. Ως αποδοχές νοούνται οι χορηγούμενες με οποιοδήποτε τρόπο, στον οποίο περιλαμβάνεται και η θέσπιση ιδιαίτερης φορολογικής μεταχείρισής τους,

2) εν όψει αυτών καθώς και της εξίσωσης, με την από 22.12.1964 απόφαση της Βουλής, (διατηρηθείσα σε ισχύ με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ζ' 1975 Ψηφίσματος της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής, το οποίο, κατά την παρ. 2 του άρθρου 111 του Συντ., εξακολουθεί να ισχύει, εωσότου τροποποιηθεί ή καταργηθεί με νόμο), της βουλευτικής αποζημίωσης με τις αποδοχές των ανώτατων δικαστικών λειτουργών, η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ζ' 1975 Ψηφίσματος, με την οποία αυξήθηκε το καθαρό ποσό της βουλευτικής αποζημίωσης με την απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος του μισού ποσού της, είναι εφαρμοστέα και επί των αποδοχών των δικαστών, προς διαφύλαξη των συνταγματικών αρχών της διάκρισης των λειτουργιών, της ισοτιμίας και ισοδυναμίας αυτών και της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας,

3) η σύνταξη των αποχωρούντων από την υπηρεσία δικαστών, η οποία, όπως και η σύνταξη των συνταξιούχων βουλευτών, οι ασφαλιστικές παροχές (κύριες και επικουρικές συντάξεις, μερίσματα κλπ) που λαμβάνουν οι συνταξιούχοι δικαστές λόγω της ασφαλίσεώς τους κατά τη διάρκεια της δικαστικής τους υπηρεσίας σε διάφορα ασφαλιστικά ταμεία (Ταμείο Νομικών κ.ά), δεν υπόκεινται σε αυτοτελή φορολόγηση μαζί με τη σύνταξή τους από το Δημόσιο Ταμείο, αλλά φορολογούνται κατά τις γενικές διατάξεις, αθροιζόμενες με τυχόν άλλα εισοδήματά τους (π.χ. από ακίνητα, κινητές αξίες κ.λ.π.), έπρεπε να φορολογηθεί αυτοτελώς μόνον το άθροισμα της σύνταξης και του μισθού που καταβλήθηκαν στον προσφεύγοντα και, συνεπώς, να μην αθροισθούν με το ποσό της σύνταξης και το ποσό του μισθού, τα λοιπά εισοδήματα που απέκτησε κατά το ως άνω έτος και ειδικό-

τερα, η σύνταξη από το Ταμείο Νομικών και το εισόδημα από ακίνητα.

VII. Η απόφαση 22/2006

Κρίθηκε ότι στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου υπάγονται μόνον οι διαφορές από κύριες συντάξεις των δικαστικών λειτουργών. Αντιθέτως, οι διαφορές από παροχές των οργανισμών κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως οι επικουρικές συντάξεις, που χορηγούνται από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφαλίσεως σε εκπλήρωση της υπό του Συντάγματος (άρθρο 22 παρ. 5) επιβαλλόμενης μέριμνας του Κράτους για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, υπάγονται στην δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

VIII. Οι αποφάσεις 23/2006, 24/2006, 34/2006, 35/2006

Κρίθηκε ότι το νομικό ζήτημα που τίθεται στην υπό κρίση υπόθεση, επιλύθηκε οριστικώς με την 13/2006 (βλ. παραπάνω υπό IV) απόφαση του δικαστηρίου αυτού. Μετά την επίλυση του νομικού αυτού ζητήματος με την 13/2006 απόφασή του, παρέλκει η εξέταση των λοιπών νομικών ζητημάτων που τίθενται με τις επικουρικές βάσεις της αγωγής, η οποία, πρέπει να παραπεμφθεί στο αρμόδιο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, το οποίο, εν όψει των ανωτέρω είναι πλέον αρμόδιο να επιλύσει οριστικώς την υπό κρίση διαφορά, συμμορφούμενο υποχρεωτικώς ως προς τα επιλυθέντα νομικά ζητήματα και να αντιμετωπίσει τα λοιπά ζητήματα που γεννώνται σχετικά με την αναγνώριση της αξιώσεως προς αποκατάσταση της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη ο ενάγων, καθώς και του ύψους αυτής.

IX. Αντί επιλόγου: Η απόφαση της 26.4.2006 του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (υπόθεση Zubko κ.ά κατά Ουκρανίας) και η λύση του ζητήματος με τον Ν 3691/2008

9.1. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφορικά με τους μισθούς των δικαστών ανοίγει νέα καινούργια δεδομένα στις δικαστικές διεκδικήσεις όπως φαίνεται από την απόφαση της 26.4.2006, υπόθεση Zubko κ.ά. κατά Ουκρανίας.

Η υπόθεση είναι απόρροια τεσσάρων προσφυγών (υπ' αριθ. 3955/04, 5622/04, 8538/04 και 11418/04) κατά της Ουκρανίας, από τέσσερις Ουκρανούς δικαστές. Οι πρώτος, δεύτερη και τέταρτος προσφεύγοντες είναι δικαστές, ενώ ο τρίτος προσφεύγων είναι συνταξιούχος δικαστής.

Ο πρώτος προσφεύγων, η δεύτερη προσφεύγουσα και ο τέταρτος προσφεύγων παραπονέθηκαν για τη μακρά περίοδο άρνησης των αρχών να εκτελέσουν την από 16 Δε-

84. Υπεβλήθη παραίτηση από το δικόγραφο.

κεμβρίου 2002 απόφαση του Πρωτοδικείου Pechersky του Κιέβου, η οποία έκανε δεκτές τις αγωγές τους για καταβολή αναδρομικών για μισθούς και ισόβια επιδόματα δικαστικών λειτουργών και αποζημίωσης για καθυστέρηση της πληρωμής τους και διέταξε το Υπουργείο Οικονομικών και το Δημόσιο Ταμείο να καταβάλουν τα επιδικασθέντα ποσά.

Ο τρίτος προσφεύγων παραπονέθηκε για τη διάρκεια της εκτέλεσης της από 14 Ιανουαρίου 2002 απόφασης του Πρωτοδικείου Pechersky του Κιέβου, η οποία έκανε δεκτή την αγωγή του για καταβολή αναδρομικών για μισθούς και ισόβια επιδόματα δικαστικών λειτουργών και αποζημίωσης για καθυστέρηση της πληρωμής τους και διέταξε το Υπουργείο Οικονομικών και το Δημόσιο Ταμείο να καταβάλουν τα επιδικασθέντα ποσά.

Στους ισχυρισμούς τους επικαλέσθηκαν το άρθρο 6 παρ. 1 της Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Επιπλέον, οι προσφεύγοντες διαμαρτυρήθηκαν ότι το κράτος παρεβίασε το δικαίωμα σεβασμού της περιουσίας τους, το οποίο εγγυάται το άρθρο 1 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Η δεύτερη προσφεύγουσα παραπονέθηκε ότι δεν διέθετε πραγματική προσφυγή, κατά το άρθρο 13, για να εκφράσει τα παράπονά της, βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης σχετικά με τη διάρκεια της μη εκτέλεσης της δικαστικής απόφασης που είχε εκδοθεί υπέρ της. Επί του παραδεκτού των παραπόνων των πρώτου, δεύτερης και τέταρτου προσφευγόντων βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης, το δικαστήριο έκρινε ότι οι διαφορές μεταξύ διοικητικών αρχών και υπαλλήλων που ως εκ της θέσεώς τους συμμετέχουν στην άσκηση εξουσιών δημοσίου δικαίου, όπως είναι οι δικαστές, δεν απολαύουν των εγγυήσεων του άρθρου 6 παρ. 1. Το δικαστήριο απέρριψε, με το προαναφερόμενο σκεπτικό και τα παράπονα της δεύτερης προσφεύγουσας, βάσει του άρθρου 13 της Σύμβασης, σε σχέση με το άρθρο 6 παρ. 1 της Σύμβασης, ως ασυμβίβαστα *ratione materiae* με τις διατάξεις της Σύμβασης, κατά την έννοια του άρθρου 35 παρ. 3, σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 4. Αντίθετα, έκρινε ότι το άρθρο 6 παρ. 1 τυχάνει εφαρμογής, στο παράπονο σχετικά με τη μη εκτέλεση της οριστικής δικαστικής απόφασης, που εκδόθηκε υπέρ του τρίτου προσφευγόντος.

Επί του παραδεκτού των παραπόνων όλων των προσφευγόντων, βάσει του άρθρου 1 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, το δικαστήριο έκρινε ότι τα παράπονα αυτά δεν είναι προφανώς αβάσιμα ή απαράδεκτα για οποιονδήποτε λόγο και ως εκ τούτου πρέπει να κηρυχθούν παραδεκτά.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η μη πληρωμή των οφειλών εκ των δικαστικών αποφάσεων οφείλεται στο γεγονός ότι το κράτος δεν πρόβλεψε τις σχετικές δαπάνες στον Κρατικό Προϋπολογισμό. Ωστόσο, παραλείποντας επί δύο έτη και έξι μήνες να προβούν στις αναγκαίες ενέργειες για τη συμμόρφωση προς την οριστική απόφαση του δικαστηρίου στην παρούσα υπόθεση, οι Ουκρανικές αρχές στέρησαν, εν πολλοίς τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 από το ωφέλιμο περιεχόμενό τους. Συνεπώς, το Δικαστήριο συμπέρανε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης στην υπόθεση του τρίτου προσφευγόντος.

Δεν επιτεύχθηκε εύλογη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων του κράτους και των συμφερόντων των προσφευγόντων, οι οποίοι, επιπλέον, ήταν υπεύθυνοι για την άσκηση σημαντικών δημόσιων καθηκόντων, κατά την απονομή δικαιοσύνης. Ειδικότερα, η εν θέματι δικαστική διαμάχη, αφορούσε αποζημίωση για τη μη συμμόρφωση των αρχών από το 1995 ως το 2001, προς την εκ του νόμου υποχρέωσή τους να παρέχουν στους προσφεύγοντες τα επιδόματα που προβλέπουν για τους δικαστικούς λειτουργούς το σύστημα και ο Νόμος περί του Δικαστικού Σώματος. Ως εκ τούτου, η κατάσταση των προσφευγόντων, ιδίως δε η ευαίσθητη θέση τους ως ανεξαρτήτων δικαστικών λειτουργών, επέβαλε στις αρχές να εκτελέσουν τις δικαστικές αποφάσεις και να διαθέσουν τα αναγκαία ποσά χωρίς καθυστέρηση.

Παράλειψη του κράτους να παράσχει έγκαιρα στους δικαστές τα σχετικά επιδόματα, είναι ασυμβίβαστη με την ανάγκη εξασφάλισης της ικανότητάς τους να ασκούν το δικαστικό λειτουργήμα ανεξάρτητα και αμερόληπτα, ούτως ώστε να προστατεύονται από εξωτερικές πιέσεις που έχουν ως στόχο να επηρεάσουν τις αποφάσεις και τη συμπεριφορά τους. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρέπεμψε στα σχετικά κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών για την Ανεξαρτησία, την Αποτελεσματικότητα και το Ρόλο των Δικαστών και ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τη Θεσμική Κατάσταση των Δικαστών, όπου, μεταξύ άλλων, προβλέπεται ότι: «*Προκειμένου να μπορούν οι δικαστές να ασκούν τα καθήκοντά τους με αποτελεσματικό τρόπο, πρέπει να εξασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες εργασίας, και ιδίως να εξασφαλίζεται ότι η κατάσταση και η αμοιβή των δικαστών τελούν σε αντιστοιχία προς το κύρος του λειτουργήματος και το βάρος των ευθυνών τους... Οι παράγοντες αυτοί έχουν αποφασιστική σημασία για την ανεξαρτησία των δικαστών, ιδίως δε για την αναγνώριση της σημασίας του ρόλου τους ως δικαστών, η οποία εκφράζεται μέσω της επίδειξης του δέοντος σεβασμού στο πρόσωπό τους και της επαρκούς οικονομικής αμοιβής τους (Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών)*» και «*Κατά την άσκηση του δικαστικού λειτουργή-*

ματος υπό επαγγελματική ιδιότητα, ο δικαστής δικαιούται αμοιβή που επαρκεί για να εξασφαλιστεί η προστασία του από πιέσεις που έχουν ως στόχο να επηρεάσουν τις αποφάσεις του και γενικότερα τη συμπεριφορά του στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας του, θίγοντας έτσι την ανεξαρτησία και αμεροληψία του (Ευρωπαϊκός Χάρτης)».

Κατόπιν των ανωτέρω, η μη εξασφάλιση της επαρκούς και έγκαιρης πληρωμής της αμοιβής των δικαστών των εθνικών δικαστηρίων και η αβεβαιότητα που τους δημιούργησε ανέτρεψαν την εύλογη ισορροπία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των απαιτήσεων του δημοσίου συμφέροντος και της ανάγκης προστασίας των δικαιωμάτων των προσφευγόντων για σεβασμό της περιουσίας τους. Συνεπώς, μη συμμορφούμενες προς τις δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν υπέρ των προσφευγόντων, οι εθνικές αρχές εμπόδισαν για σημαντικό χρονικό διάστημα τους προσφεύγοντες να εισπράξουν στο ακέραιο τα επιδόματα που δικαιούνταν εκ του νόμου, γεγονός που θα μπορούσε να τους εμποδίσει να ασκήσουν απερίσπαστα τα δικαστικά τους καθήκοντα.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αδυναμία των προσφευγόντων να επιτύχουν εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν υπέρ τους επί ένα έτος και τέσσερις μήνες (ο πρώτος προσφεύγων, η δεύτερη προσφεύγουσα και ο τέταρτος προσφεύγων) και δύο έτη και έξι μήνες (ο τρίτος προσφεύγων) είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας τους κατά την έννοια του άρθρου 1 του 1ου Πρωτοκόλλου.

Το Δικαστήριο έκρινε επίσης, ότι είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν κάποια ηθική βλάβη λόγω των σοβαρών παραβιάσεων που διαπιστώθηκαν, η οποία δε μπορεί να αποκατασταθεί μόνο από τη διαπίστωση παραβίασης εκ μέρους του Δικαστηρίου. Έχοντας υπόψη την ιδιαίτερη και σημαντική θέση των προσφευγόντων ως δικαστικών λειτουργών, θεώρησε εύλογο να επιδικάσει στον πρώτο προσφεύγοντα, τη δεύτερη προσφεύγουσα και τον τέταρτο προσφεύγοντα το ποσό των 3.000 ευρώ ως αποζημίωση για ηθική βλάβη. Για τον ίδιο λόγο, επιδίκασε στον τρίτο προσφεύγοντα 5.000 ευρώ.

9.2. Μετά από όλα τα παραπάνω και την σχετική νομολογία⁸⁵ που διαμορφώθηκε τελικά και από το δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 Συντ. η Πολιτεία έδωσε την ακόλουθη σώφρονα λύση στα μισθολογικά των Ελλήνων Δικαστών:

85. Προς δόξαν της Δικαιοσύνης, το Ειδικό Δικαστήριο, χαρακτηρίστηκε από νομομαθή «δικαστήριο ελάσσονος νομικού προβληματισμού αλλά μείζονος «ευκαιρίας» άσκησης δικαστικής πολιτικής...» (βλ. σχόλιο σε ΕφρημΔΔΔ 2(2007),205).

α) ως προς τα αναδρομική συμμόρφωση με τις προεκτεθείσες αποφάσεις του δικαστηρίου του άρθρου 88 Συντ. εξέδωσε την αριθμό 2/1601/0022 (ΦΕΚ Β΄ 149 30.1.2008) ΚΥΑ με θέμα «Καταβολή έκτακτης παροχής στους δικαστικούς λειτουργούς, στα μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ), εν ενεργεία και συνταξιούχους όλων των βαθμίδων» και β) ως προς το μισθολόγιο το θέμα λύθηκε με το άρθρο 57 του Ν 3691/2008 (ΕτΚ Α΄ 166/5.8.2008).

Στις διατάξεις του νόμου αυτού περιλαμβάνεται και ειδικότερα στο άρθρο 57 παρ. 13 και η ακόλουθη διάταξη, που δείχνει έμπρακτα πλέον τον σεβασμό της Πολιτείας στο άρθρο 88 παρ. 2 Συντ.: «Από την έναρξη ισχύος του παρόντος καταργείται κάθε διάταξη ή κανονιστική διοικητική πράξη που καθορίζει αποδοχές και λοιπές αποζημιώσεις υψηλότερες των αντίστοιχων των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων, σε λειτουργούς και υπαλλήλους του Δημοσίου, των ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού και των άλλων ΝΠΔΔ πλην εκείνων που δεν περιλαμβάνονται στο δημόσιο τομέα, σύμφωνα με το άρθρο 51 παρ. 1 περ. β΄ του Ν 1892/1990 (ΕτΚ Α΄ 101), καθώς και στους Προέδρους και τα μέλη των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών ή άλλων Αρχών που εξομοιώνονται με αυτές ή Επιτροπών ή άλλων διοικητικών σχηματισμών των φορέων αυτών».

Έτσι τελειώνει ένα ζήτημα⁸⁶ που ξεκίνησε από την Εθνική Παλιγγενεσία και συνεχίζονταν μέχρι σήμερα.

Τελικά, αν, πράγματι, όλοι θέλουμε γρήγορη και αποτελεσματική Δικαιοσύνη, νομίζω ότι καλόν είναι να την αφήσουμε ήσυχη, να επιτελέσει την Αποστολή της, αφού πρώτα, την εξοπλίσουμε με τα μέσα που απαιτούνται, την προικοδοτήσουμε με πόρους και τη στελεχώσουμε επαρκώς, εξαφανίζοντας ταυτόχρονα τα δεινά που την ταλανίζουν. Ο Ηράκλειτος, αιώνες πριν από την σημερινή θλιβερή κατάσταση, θεωρεί ότι η «ύβρις» που προέρχεται από έλλειψη σεβασμού στη Δικαιοσύνη είναι περισσότερο καταστρεπτική και επικίνδυνη από την πυρκαγιά «**ύβριν χρή σβεννύναι μάλλον ή πυρκαϊήν**⁸⁷». Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να πούμε προς όσους απεργάζονται κατά της Δικαιοσύνης, όπως ο Σωκράτης στους Νόμους⁸⁸: «**Τι εγκάλων ημίν και τη πόλει επιχειρείς ημάς απολλύναι**».

86. Με τη διάταξη του άρθρου 57 παρ. 12 του Ν 3691/2008 ο νομοθέτης εξήρεσε (βλ. και εγκύκλιο ΓΛΚ 2/62817/0022/25.8.2008) της εφαρμογής των διατάξεων του νόμου αυτού τους εξομοιούμενους μισθολογικά με τους δικαστικούς λειτουργούς (Βουλευτές κ.λπ.). Φρονώ ότι διάταξη είναι ατυχής και θα κριθεί αντισηματική από τα δικαστήρια.

87. Ηράκλειτος, DIELS, FRAGM 43.

88. Πλάτωνος, Κρίτων, Κεφ. 12.